

13-16 MEI 2026

STUDIEBEZOEK THE READER

SHARED READING & HEALTH CARE

Arts on Prescription...

2 juli 2025. Het departement CJM organiseert in opdracht van haar minister Caroline Gennez rondetafelgesprekken cultuur, gezondheid en welzijn. Ik vertrek 's ochtends vroeg in De Kluizerij, waar we de hele week een groep van 20 Italianen opleiden tot leesbegeleider. Dr. Jan Raes zal hen vandaag uitleggen waarom Samen Lezen hem zo boeit - als mens en als psychiater.

Ik kom opgeladen terug. Europees ambtenaar Kornelia Kiss (Head of Culture and Health) gaf een boeiende uiteenzetting waarin ze een sterke synergie bepleit tussen beide domeinen, niet enkel vanuit een sterk 'believersdiscours' maar ook onderbouwt met onderzoek en economische noodzaak. Kortom: een bekrachtigend verhaal over onze bestaansgrond.

De groep is bij terugkeer heel enthousiast over de ochtendsessie. De deelnemers aan de opleiding werken voornamelijk in bibliotheken... dus is het voor hen interessant om een arts aan het woord te horen over het belang van lezen en van Samen lezen in het bijzonder.

In 2012 werd ik bijzonder geïnspireerd door het verhaal van Jane Davis tijdens een lezing aan de universiteit van Antwerpen. In 2013 werd ik uitgenodigd op een congres in London waarbij naast Jane een psychiater van het NHS-bestuur een van de keynotes was. In 2014, het jaar van onze oprichting had ik twee soulmates gevonden: een psychiater en een econoom. We zouden immers ook zoeken naar een andere organisatievorm.

De contacten met The Reader verliepen steeds vanuit een grote 'cortesia', het gaf ons altijd de nodige energie om ook moeilijke hordes te nemen. Vanaf 2017 zijn we met studiebezoeken gestart, telkens rond andere thema's. Jane Davis kwam ook verschillende keren naar België en corrigeerde al snel de idee dat het leren van één kant zou komen. Haar bezoek op 21 november 2018 voor een Studium Generale (UGent) heeft ook vandaag nog effect op de werking in UZ Gent en geniet de interesse van talrijke ziekenhuizen om Samen Lezen ook te integreren in hun zorg- en gezondheidsbeleid.

Tijdens deze studiereis zal Prof. dr. Tessa Kerre over haar onderzoek vertellen aan het directieteam van The Reader, aangevuld met enkele van hun teamleden. Ook de andere deelnemers krijgen de tijd om hun leesproject en samenwerking met Het Lezerscollectief te belichten. Avansa Limburg licht haar regionale werking met de samenleesgroepen toe en zal ook de ervaring van de studiereis koppelen aan de eerste contacten met Jessa Ziekenhuis Hasselt.

Verder staat ook beleving centraal. Leesgroepen bezoeken, op maat van de voorgesprekken en de mogelijkheden van afstand en tijd. We blijven dus in en rond Liverpool zodat de reistijd niet teveel ruimte in het programma inneemt. Dus niet te ver van Liverpool en op de dagen dat we er zijn. Ruimte voor veel vragen en feedback op het einde van ons bezoek. Ondertussen worden plannen gesmeed, dromen en boektitels uitgewisseld...

De ontmoeting met Dr. Jane Davis op de eerste avond is nog een verrassing. Ze heeft enkele jaren geleden de fakkel doorgegeven en is met pensioen gegaan. Ik hou nog steeds contact met haar en weet dat haar enthousiasme en haar betrokkenheid ook onze groep zal bekoren. Nieuwe gezichten die in Vlaanderen hun schouders willen zetten onder haar gelanceerde ambitie 'bringing about a reading revolution'...

Dr. Jan Raes en Dirk Terryn
Het Lezerscollectief

Programma

Lezerscollectief's 2026 Visit to The Reader at Calderstones

Wednesday May 13		
7.50 a.m.	check-in Eurostar. <i>Mind you: gate closes at least half an hour before departure of the train</i>	
8.00 a.m.	gathering in departure hall <i>(check WhatsApp)</i>	
8.52 a.m.	Eurostar 9115 to London St Pancras <i>(arrival 9:57)</i>	
10.00 a.m.	Walk to London Euston <i>(passing London Library)</i>	
10.43 a.m.	AvantiWestCoast train to Liverpool Lime street from London Euston station <i>(arrival 13:04)</i>	7+2 <i>(Ellen and Eddy joining us)</i>
1.00-1.30	Travel to Calderstones- The Reader	
1.30-2.30	Welcome with Katie Clark and Kara, Tea & Coffee <i>Katie presents on current map of Shared Reading in the UK, learning so far and plans for the future. Special focus also given to Shared Reading in Health Care & Hospital Settings.</i> <i>Opportunity for questions and reflections.</i>	Old Cafe, Calderstones (9)
2.30-2.40	Break	

STUDIEBEZOEK THE READER

2.40-3.10	Presentation from Prof. dr. Tessa Kerre regarding work in UZGent-Belgium <i>Opportunity for questions and reflections</i>	Old Cafe, Calderstones (9)
3.10-3.40	Presentation from Dirk Terryn and colleagues on sharing other experiences and challenges in Health Care. Dirk and other participants	
3.40-3.50	Break	
3.50-4.30	Shared Reading with Clare Ellis from The Reader's new bookshelf. The Home We Carry.	Old Cafe, Calderstones (9)
4.30-5.00	Continuing with Clare, reflections on Shared Reading in UK and Flanders, sharing reflections on the model across countries and cultures.	Old Cafe, Calderstones (9)
5.00-5.15	Close with Final Reading from Clare	
5.20	Travel to hotel	
6.00	check in Hope Street Hotel www.hopestreethotel.co.uk	
6.30 p.m.	Evening walk and dinner Talk with founder Dr. Jane Davis	(11) <i>Marina and Sofie joining us</i>
Thursday		
8.00 a.m.	Breakfast	
9.00	Travel to Port Sunlight by train <i>(walk to train station at 8.45)</i>	
9.30-10.00	Little walk on the premises	Port Sunlight (11)
10.00-11.30	Guided tour by Barry <i>William Lever started health care 40 years before the start of the NHS</i> <i>Time left? Visit the museum or walk around...</i>	
11.45-12.00	Travel to reading groups (depending on time schedule)	Lunch on the way

STUDIEBEZOEK THE READER

1.15-2.15	Group Visit Cohort One <i>Bradbury Fields – group for people who are visually impaired</i>	<u>Ellen</u> Ercan
3.30-4.30	+ <i>West Kirby Library Group</i>	
2.00-3.30	Group Visit Cohort Two <i>Kate Deegan's Calderstones Group</i>	<u>Eddy</u> Nike
2.00-3.30	Group Visit Cohort Three <i>Wigan Library Group</i>	Tessa <u>Liesbet</u>
1.00-3.30	Group Visit Cohort Four <i>Port Sunlight</i>	Dirk and Jan extra time at Portland
travel back to hotel		
4.00-6.00	Time for Liverpool/ Walk together <i>so many things to see</i>	
7.00	Dinner together in the city <i>exchanging experiences</i>	everyone (11)
9.00	Pub visit Philharmonic https://www.youtube.com/watch?v=CMsf7py6eXg&t=6s	
Friday		
8-8.30 a.m.	Breakfast <i>(depending on time of travel- please check!)</i>	
10-11 a.m.	Group Visit Cohort One <i>Southport MacMillan Cancer Support Centre</i>	Tessa Ercan
10-12.00	Group Visit Cohort Two <i>SKELMSDALE -ESOL Group for Speakers of Other Languages</i>	<u>Ellen</u> Nike
10.30-12.00	Group Visit Cohort Three <i>Calderstones Groups</i>	<u>Dirk</u> Jan
11.00-12.00	Group Visit Cohort Four <i>Group for Adults with Learning Disabilities</i>	<u>Eddy</u> Liesbet?
12.00-1.00	TRAVEL ALL AT CALDERSTONES	Old Cafe, Calderstones
12.00-1.00	So many things to see and do at Calderstones. Enjoy a walk around!	
1.00-2.00	Lunch at The Reader	(9)

2.00-3.00	Reflections from our visits with Clare Sharing learning and feedback from our visits. Opportunity for further questions about Shared Reading practice with Clare	(9)
3.00-3.30	FREE TIME/HOUSE TOUR	
3.30-4.30	Presentation from Dr. Grace Frame discussing latest research into Shared Reading, with a special focus on Neurodivergence and People Living with Dementia	
4.30-4.45	Close and final Reading	(9)
5.00	Back to hotel	
7.00	Dinner together	(11)
Saturday May 16th		
Breakfast	depending on morning plans	
	free time	(11)
1.08 p.m. = 13.08u	Liverpool Lime street to London Euston <i>(arrival 15.30)</i>	(11)
15.30u	walk to London St Pancras + check in	
17.04u	London St Pancras to Brussels <i>(arrival 20.05)</i>	

HET
LEZERS
COLLECTIEF

ava
nsa

Limburg

TRAVEL INFORMATION

Group	Contact	Travel Directions from City Centre
Bradbury Fields Ellen & Ercan <i>(Check time... leave in time! Lunch on the way)</i>	Reader Leader Andrea Griffiths Bradbury Fields The Bradbury Centre Youens Way L14 2EP 0151 221 0888 1.15-2.15	Travel back to Liverpool One or better Lime Street Station Bus 10 or 10A runs every 8 minutes from Queen Square Bus Station. Exit at Gala Close (30 mins on bus). 6 minute walk to centre
Kate Deegan Calderstone's Group Eddy & Nike <i>(Leave around 12. You can have lunch at The Reader's Café- outside if weather's nice)</i>	Reader Leader Kate Deegan Calderstones Green Room, Ground Floor 2.00-3.30	Travel back to Liverpool One take a Uber or regular taxi to Calderstones
Wigan Library Tessa & Liesbet <i>(Check time for Northern train. Probably leave around 12. Lunch on the way)</i>	Reader Leader Dawn Regan Wigan Library Wigan Life Centre The Wiend Wigan WN1 1NH 01942 827621 2.00-3.30	Train via Liverpool Lime Street. Board the Northern train towards Blackpool North, exit at Wigan North Western (stop after St Helens Central). (30 mins on train). 6 minute walk to centre
West Kirby Library Ellen & Ercan	Reader Leader Ray Samuels West Kirby Library The Concourse Grange Road Wirral CH48 4HX 0151 606 2665	Choice of: Bus 407 from The Metquarter Bus Stop SC, exit West Kirby Station (52 minutes). Centre opposite bus stop. OR Train from either James Street or Liverpool Centre towards West Kirby, exit at West Kirby (train 38 minutes) Centre right by station.

<p>Skelmsdale International</p> <p>Ellen & Nike <i>(20 min to station. Check. Leave at apps. 8.30)</i></p>	<p>Reader Leader Mel Chadwick/Jane Melinda The Ecumenical Centre (The Eccy) Northway Skelmersdale WN8 6LU 01695 725014</p> <p>10.00-12.00</p>	<p>Train from Liverpool Central towards Ormskirk (every 15 mins). Exit at Ormskirk. (Train journey 45 minutes.) Taxi rank outside station and request to be taken to The Eccy. Taxi journey 15 minutes.</p>
<p>Southport Macmillan Cancer Support</p> <p>Tessa & Ercan <i>(20 min to station. Check. Leave at apps. 8.30)</i></p>	<p>Reader Leader Justine Shenton Southport Macmillan Centre 29 Wright Street Southport PR9 0TL 01704 533024</p> <p>10.00-11.00</p>	<p>Train from Liverpool Central towards Southport. Train every 15 minutes. Exit at Southport. (46 minutes journey on train.) 8 minute walk to centre.</p>
<p>Calderstone's Group for Adults with Learning, PSS</p> <p>Eddy & Liesbet <i>(leave around 9.15. Taxi together with Dirk/Jan?)</i></p>	<p>Reader Leader Karen Goulding Calderstones 6F, First Floor</p> <p>11.00-12.00</p>	<p>Possibility to visit Oak tree, Japanese Garden, Calderstones heritage or drink another tea/ coffee... in between 10-11</p>
<p>Calderstones Group with Nicholas & Saul</p> <p>Dirk & Jan</p>	<p>Reader Leader Nicolas Saul & Josie Duffy Calderstones, Green Reading Room Ground Floor</p> <p>10.30-12.00</p>	
<p>Calderstones Group with Angela</p> <p>Dirk & Jan</p>	<p>Reader Leader Angela Baker, Calderstones, Red Reading Room, Ground Floor</p> <p>10.30-12.00</p>	

The Reader

OUR VISION

A world where everyone can experience the power of literature to help us survive and live well.

OUR MISSION

To transform lives by sparking connection and creating closer communities through the power of Shared Reading.

500

Shared Reading groups in the UK

727

UK volunteers

20,778

UK Shared Reading participants

WHERE WE READ

INTERNATIONAL SHARED READING

Belgium, Denmark, Germany, Ireland, New Zealand, USA, Mexico, Sweden, Norway, Switzerland, Canada, Finland, Brazil, Argentina, China, Australia, Spain, France, Italy

- Open adult community
- Specialist services
- Children and Young People
- Criminal Justice

90%

Shared Reading gives me space to put my day-to-day concerns to one side

95%

Shared Reading lifts my mood

97%

look forward to this group as an important part of their week

Deelnemers

STUDY-VISIT MAY 2026

DEELNEMERS	
Tessa Kerre	Prof. hematologie UZGent, pionier Samen Lezen in gezondheidszorg, Kunst aan bed, coördineert een ploeg van 5 vrijwillige leesbegeleiders in het ziekenhuis
Liesbet Vervaecke	begeleider zinzorg AZ Groeninge, opgeleid als leesbegeleider in 2023, coördineert een ploegje leesbegeleiders in het ziekenhuis
Nike Annys	Communicatie AZ St Lucas, opgeleid als leesbegeleider, past het Samen Lezen als vrijwilliger toe in het ziekenhuis, ook met personeelsleden
Ercan Cesmeli	Gastro-enteroloog AZ St Lucas/ Initiatiefnemer Burgerplicht vzw, interesse om Samen Lezen in te zetten
Eddy Beuten	AVANSA vormingswerker, leesbegeleider psychische kwetsbaarheid
Ellen Frissaer	AVANSA medewerker, trainer Lezerscollectief, coördinator Limburg Samen Lezen
Jan Raes	psychiater, bedrijfscoach, auteur Samen Lezen- de ultieme therapie, mede-oprichter Het Lezerscollectief
Dirk Terryn	initiatiefnemer en oprichter Het Lezerscollectief, coördinator, lesgever, begeleider studiereizen
PARTNERPROGRAMMA	
Marina Waterschoot	partner Dirk Terryn, leesbegeleider sinds 2016
Hilde Cieters	partner Jan Raes, verantwoordelijke De Kluizerij
VERSLAGGEVING	
Sofie Terryn	verslaggever, fotograaf, journalist

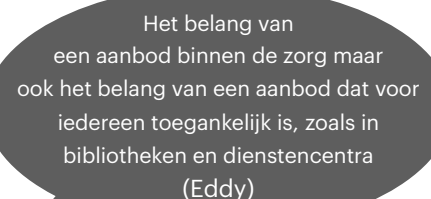
De reacties en reflecties van de deelnemers staan in grijze vakjes. Daarnaast zijn er ook verslagen van hen over de activiteiten.

Verslag en reflecties

Wednesday May 13		
1.30-2.30	<p>Welcome with Katie Clark and Kara, Tea & Coffee</p> <p><i>Katie presents on current map of Shared Reading in the UK, learning so far and plans for the future. Special focus also given to Shared Reading in Health Care & Hospital Settings.</i></p> <p><i>Opportunity for questions and reflections.</i></p>	Old Cafe, Calderstones (9)

Shared Reading and Health Care

Nadat directeur Katie Clark de algemene werking van Shared Reading vanuit The Reader situeert, focust Kara zich op de werking en spreiding van leesgroepen binnen Health Care, zowel in opname als via ondersteunende diensten buiten het ziekenhuis. De aanpak is daarbij niet verschillend van andere doelgroepen: ze vertrekt vanuit de beleving van de deelnemer. Anderzijds wil The Reader een duidelijk traject naar herstel uittekenen waarbij vanuit de opname ook een overstap naar een open groep kan worden gemaakt. Shared Reading volgt op die manier de beweging die de patiënt maakt van ziekenhuis naar de eigen omgeving waar de genezing zich verder voltooit. Kara vertelt over het psychiatrisch ziekenhuis in Reading, een stad ten westen van Londen waar nu al 15 jaar Shared Reading wordt geïmplementeerd in de werking van de voorziening. Van de top tot de werkvloer weet iedereen wat Shared Reading is en erkent op de een of andere manier de magie die de methodiek bewerkstelligt, zowel bij gesloten groepen (in crisisopname) als bij groepen die openstaan voor deelnemers die niet (meer) in het ziekenhuis verblijven. De begeleiding is in handen van een professioneel team die als werknemer verbonden zijn aan The Reader als 'Reader in Residence' (RiR). Eén dag per week werkt de RiR in het ziekenhuis waar ze vier verschillende leesgroepen begeleidt. Daarnaast heeft de Reader in Residence ook de functie om te brug te maken met de leesgroepen in de lokale gemeenschap (zoals de bibliotheek), zodat het Samen Lezen niet wordt stopgezet als de opname wordt beëindigd.

Het belang van een aanbod binnen de zorg maar ook het belang van een aanbod dat voor iedereen toegankelijk is, zoals in bibliotheken en dienstencentra (Eddy)

Kara: "We schuiven deze samenwerking graag naar voren omdat hier de grootste impact wordt bereikt door de uitwerking van die brugfunctie, de vorming van het personeel in

een trimestriële *quality development workshop* en de jaarlijkse opleiding van een nieuw teamlid.”

The Reader realiseert een groei en interesse in het gebied rond herstel van middelenmisbruik (verslavingen). Er is een nationaal programma waarbij Shared Reading wordt geïntegreerd in het aanbod. Bijvoorbeeld met YMCA (Young Men's Christian Association- open voor alle overtuigingen) waarbij we personeel opleiden om hun eigen leesgroepen te leiden van prehabilitatie tot opvolging na de behandeling. Ook in de Mansion House (bij The Reader zelf) komt er wekelijks een groep van 8-10 mannen Samen Lezen als deel van hun rehabilitatieprogramma na ontwenning, een samenwerking met een voorziening in de buurt.

Kara leest een getuigenis voor van een van de mannen, een spontane mail die The Reader recent ontving: “Enkele jaren geleden werden we uitgenodigd op een Shared Reading sessie bij The Reader. Omdat we hadden geleerd om de dingen met open blik op ons af te laten komen, ging ik ernaar toe, zonder verdere verwachtingen. Het viel erg mee, dus besloten we terug te gaan. Het Samen Lezen was nochtans wat *raar*, niemand van onze groep was zoiets gewoon. En wat we lazen was compleet verschillend van het soort boeken die we zelf al eens vastnamen- als we dat al deden. Onze blik op literatuur was wel erg beperkt, afwijzend eigenlijk. Bijna vier jaar na onze start bestaat onze leesgroep nog steeds. We hebben al zoveel stijlen en genres van gedichten en verhalen ontdekt. Elke bijeenkomst verrijkt me met gedachten, gevoelens en emoties. Soms vind ik de tekst echt wel goed, soms ook echt niet. Maar dat geeft niet: we kijken ernaar uit om op maandagavond met onze fantastische groep samen te komen en te ontdekken wat Megan en Mary (de leesbegeleiders) voor ons in petto hebben. We hebben spontane levenslessen gekregen, bijvoorbeeld door de gedachte dat iets niet voor ons is, in vraag te stellen. Door in het leven te accepteren dat we angstig mogen zijn over iets dat we nog niet begrijpen. Door te leren volharden, door ons voor iets -zoals de tekst- te engageren. We hebben voortdurend keuzes, bv. de keuze om eruit te stappen en cynisch te zijn, maar even goed om ons in de tekst te smijten en ons te laten onderdompelen. Veel van de dingen die we niet kenden, konden ons toch op een of andere manier aantrekken.

Ik heb het gevoel dat het allemaal wat gebeurt *ondanks onszelf*. Er zit iets *in ons* dat precies het beste voor onszelf wil wegduwen, alsof we het niet verdienen. En op zo'n moment is het zalig om je te laten dragen door de kracht van de groep. *Gemeenschapsvorming* is echt wel meer dan een woord dat geld binnenhaalt voor projecten. Herstel is echt mogelijk en hangt af van je eigen wilskracht. We zijn het alvast aan het proberen...”

Kara licht het begrip 'social rethiving' toe: de *sociale heropbloei* in de context van niet-medicinaal gemeenschapsvormende activiteiten voor mentaal en fysiek herstel.

Bruggenbouwers¹, social prescribers, zijn verbonden aan een huisartsenpraktijk. Zij verwijzen naar hen door voor zaken als eenzaamheid en stress, het hele domein van welbevinden zou je kunnen zeggen. In oktober hebben we zo'n social prescriber ontvangen op Calderstones. Hij werkt hier een dag in de week en hoort hier bij de eerstelijnszorg. Artsen verwijzen hun patiënten naar hem door. We hebben recent feedback gekregen dat heel wat mensen die doktersbezoeken lang hebben uitgesteld en zelfs vermeden omwille van angst, zich hier op hun gemak voelen. De social prescriber moedigt aan om bij een samenleesgroep aan te sluiten, maar ook een samen-tuinieren-groep, een handwerkgroep, een groep die meubels restaureert... kortom een prachtig project rond preventie, betaald door de nationale gezondheidszorg (NHS).

Kara benadrukt dat het ook belangrijk is om dingen te benoemen die minder goed lopen. Daarbij hoort zeker ook het 'niet komen opdagen' en zelfs annulaties van opleidingen 'Read-to-Lead'. The Reader zet in op vrijwilligers (een model dat ze van het Lezerscollectief overnamen) én op training van personeelsleden. Bij die laatste groep is het dan weer belangrijk dat ze voldoende tijd krijgen om hun opleiding in de praktijk toe te passen, tijd te krijgen voor intervisies en follow-up. De vorming van teamleden is duurzaam, maar daar hangt ook een groter kostenplaatje aan vast. Nog beter is een Reader-in-Residence (een teamlid van The Reader) omdat The Reader het meest vat heeft op de kwaliteit en de frequentie. Als iemand uit het team van The Reader ziek valt, wordt hij/zij vervangen. Deze vorm is uiteraard de duurste voor de partner.

Onderzoek wijst uit dat de frequentie belangrijk is: wie deelneemt aan een wekelijkse samenleessessie ervaart grotere impact dan iemand die maandelijks leest, of om de veertien dagen. Kara benadrukt dat de Reader-in-Residence-formule daar het meest aan tegemoetkomt. Maar zoals gezegd, vraagt dit de grootste financiële inspanning.

Deelnemers die van een in-service leesgroep kunnen verhuizen naar een leesgroep in de bibliotheek, zetten hun groeitraject verder. Vanuit The Reader zouden we zo'n trajecten beter in beeld willen brengen, maar we botsen hierbij op GDPR-regelgeving. 'We ervaren dit als een echte uitdaging, want we zouden zo'n bewegingen echt graag in kaart willen brengen. Op die manier vermijden we Shared Reading enkel tijdelijk in te zetten en dan nog vooral in het kader van expliciete zorg.'

'De grootste uitdaging ligt echt in de grote bezuinigingen bij de NHS². Minder budget voor preventie, ondanks de sterke documentatie en data rond de impact van Shared Reading.'

Kara leest nog enkele getuigenissen voor (zie powerpoint).

¹ Brugfiguren is ook een gangbare term

² NHS= National Health Service: de verzamelnaam voor de vier gezondheidssystemen in het Verenigd Koninkrijk

Katie Clark is de huidige 'director of literature' en de opvolger van Jane Davis.

Zij vult aan:

- de uitdagingen van de huidige tijd met oorlogen, racisme, armoede... zijn niet gering.
- de eenzaamheid en mentale problemen leggen druk op ons leven, op voorzieningen in zorg en gezondheid.
- de verdere digitalisering en automatisering bieden kansen maar doen ons ook scherper nadenken over ons mens-zijn.
- lezen (leesniveau, tekstbegrip, leesplezier) gaat ook verder achteruit.

Shared Reading biedt een houvast

- we leren er niet alleen reflecteren maar geven ook ruimte aan gevoelens en dingen die in ons leven (sowieso) veranderen
- we leren ons opnieuw verbinden met anderen

Wednesday May 13		
2.40-3.10	Presentation from Prof. dr. Tessa Kerre regarding work in UZGent-Belgium <i>Opportunity for questions and reflections</i>	Old Cafe, Calderstones (9)

Tessa Kerre licht haar ervaring en onderzoek met Samen Lezen toe vanaf de start: de samenwerking met het Lezerscollectief, de lezing van dr. Jane Davis tijdens een Studium Generale met 450 studenten gezondheidszorg, de opleiding van 20 studenten tijdens de lesvrije week, de uitrol in het universitair ziekenhuis, de tussentijdse samenkomsten op de zolder van het Poëziecentrum, de evaluatie, de onderzoeksresultaten.

De impact op studenten is groot: *'Er zijn geen betere communicatielessen dan deze ervaring'* en de impact is nog sterker dan verwacht: *'Eén van de patiënten op hematologie moet onverwacht terug worden opgenomen en belandt redelijk snel op de palliatieve afdeling. Ze wil enkel haar partner nog zien en... haar leespartner.'*

Het onderzoek toont op verschillende manieren de impact aan van Samen Lezen voor de studenten gezondheidszorg en de patiënten.

(zie PP als bijlage)

Wednesday May 13		
3.10-3.40	Presentation from Dirk Terryn and colleagues on sharing other experiences and challenges in Health Care. Dirk and other participants	

Door het uitlopen van het programma, verkiest Dirk zijn overzicht met The Reader te delen op vrijdag, in een meeting met Jan en Clare. Hij vraagt Liesbet om haar project in AZ Groeninge toe te lichten. Wellicht is deze aanpak vanuit zinzorg ook nieuw voor The Reader.

(zie PP als bijlage)

Wednesday May 13		
3.50-4.30	Shared Reading with Clare Ellis from The Reader's new bookshelf. The Home We Carry.	Old Cafe, Calderstones (9)
4.30-5.00	Continuing with Clare, reflections on Shared Reading in UK and Flanders, sharing reflections on the model across countries and cultures.	Old Cafe, Calderstones (9)
5.00-5.15	Close with Final Reading from Clare	

Clare bezorgt ons een exemplaar van de jaarlijkse publicatie *The home we carry* en we lezen het eerste gedicht uit het boekje: Home is where ons starts from uit Four Quartets van T.S. Eliot:

Thuis is waarvan men vertrekt. Naarmate we ouder worden,
 Wordt de wereld vreemder, gecompliceerder het patroon
 Van doden en levenden. Niet het intense ogenblik
 Geïsoleerd, zonder voor en na,
 Maar een heel leven brandend in ieder ogenblik
 En niet enkel het leven van één mens alleen
 Maar van oude stenen die niet kunnen ontcijferd worden.
 Er is een tijd voor de avond onder het licht van de sterren,
 Een tijd voor de avond onder het licht van de lamp
 (De avond met het foto-album).
 Liefde is zichzelf het meest nabij
 Wanneer hier en nu niet langer belang hebben.
 Oude mensen zouden ontdekkingsreizigers moeten zijn.
 Hier of daar hebben geen belang
 We moeten stil zijn en toch blijven bewegen
 Naar een andere intensiteit toe
 Voor een diepere eenheid, een inniger vereniging
 Door de duistere koude en de lege verlatenheid,
 De kreet van de golf, van de wind, de wijde wateren
 Van de stormvogel en de bruinvis.
 In mijn einde ligt mijn begin.

Haar stem, haar
 aanpak, de rust en de
 'hier kan alles' vibe die ze
 uitstraalt: WOW!

(Nike)

T.S. Eliot

Four Quartets. Pelckmans, 1996 vertaling Herman Servotte

Het viel mij op hoe rustig het gedicht werd voorgelezen, met aandacht voor het ritme van het gedicht. Het deed mij reflecteren over hoe ik de gedichten in de groep breng en in hoeverre het gedicht mooi tot zijn recht kan komen als de tijd beperkt is aan het einde van het uur samen lezen. Ik vond het ook zinvol dat ze benadrukte dat het belangrijk is niet te snel naar de interpretatie over te gaan maar eerst het ritme aan te voelen. Het viel mij ook op hoeveel 'bevestiging' ze gaf aan degene die iets deelde met de groep...
(Liesbet)

Ik vond het zo bijzonder hoe je dit gedicht voorlas, Clare. Zo traag, zo vertragend, zo nadrukkelijk ook. Ik voelde me sterk aangemoedigd om in de tekst te duiken, om tijd te nemen voor de woorden. Op die manier wordt ook dit gedicht, dat qua taal toch de grenzen van mijn taalkennis Engels aftast, voor mij zachtjesaan toegankelijk. Mooi hoe je me meenam in het ritme van de tekst, me uitdaagt maar niet loslaat, tot de tekst ineens binnenkomt...
(Jan)

Wednesday May 13		
6.30 p.m.	Evening walk and dinner Talk with founder of The Reader Dr. Jane Davis	(11) Everyone + Jane Davis

Het feit dat Jane tijd voor ons maakte, vond ik op zich al heel opmerkelijk. Het toont hoe erg ze het Lezerscollectief waardeert en apprecieert.

Een eenvoudige vrouw op tuinsloffen en met nog restjes aarde aan haar handen verscheen plots naast mij op straat en ik had niet meteen door dat zij het was. Kleiner en minder opvallend dan ik ze in mijn verbeelding had voorgesteld. Een verontschuldiging was niet op zijn plaats door haar enthousiasme en interesse in wat de dag ons reeds bracht.

No-nonsense, recht voor de raap, open over haar eigen kwetsbaarheid,... ingrediënten voor een ontmoeting waarbij je niet eerst moet aftasten wat wel en niet gedeeld mag worden.

Oprechte interesse ook; Jane kwam heel bewust nog eens apart naast mij zitten om mijn ervaringen te beluisteren. Zonder directe antwoorden bij mijn vragen, maar mogelijks inspirerende ervaringen in verhaalvorm. Ze heeft een sterk getraind geheugen, onmogelijk om niet urenlang naar haar te luisteren, urenlang (ware het niet dat ze vroeg in bed kruipt en daarop geen uitzondering maakt).

Ik vroeg haar hoe ze met racisme omging en ze vertelde over een man die de ruimte niet binnen wilde komen 'als er een n* in de groep zat'. Iemands reactie uit de groep (iemand die hem al 'kende') zorgde er toen voor dat de man niet deelnam. Later bleek dat hij jaren geleden een vrouw met donkere huidskleur zwanger zou hebben gemaakt en vertrokken zou zijn. Zijn zoon loopt ergens rond en hij vreesde om hem daar tegen te komen. Los van hoe juist ik me het verhaal herinner dat ze vertelde, het stemt tot nadenken over welk verhaal achter een bepaalde opmerking schuilt.

Ooit had ze ook een collega-reader-leader die belde en vroeg wat ze met een bepaalde opmerking moest van een deelnemer die feiten ontkende. Iemand in de groep die 'evidentie' in vraag stelde. Jane antwoordde toen dat het enkel mogelijk is bij de feiten te blijven die je kent.

Toen ze me vroeg naar hoe ik de verhouding Shared Reading en spirituele zorg zie, deelde ik over hoe wij in ons werk continu met verhalen bezig zijn; het heel eigen verhaal van de patiënt, collega of medewerker en voor wie dat van betekenis is de geloofsverhalen. De verhalen die we delen bij het Samen Lezen kunnen helpen om veel sneller en dieper in iemands verhaal te duiken en de chit chat achterwege te laten. Ze kunnen mensen helpen hun eigen verhaal opnieuw coherent te kunnen vertellen wat belangrijk blijkt om (opnieuw) zin en betekenis te ervaren (bv. door herkenning en dus erkenning van hun eigen brokstukken in een verhaal – belangrijkheid blijkt uit verhalend onderzoek van Emily Esfahani Smith).

(Liesbet)

Wat me trof: wat ze vertelde over haar afscheid en hoe ze daarmee heeft geworsteld, dat ze nu tuiniert (mijn hart!) en op die manier met haar grote hart voor anderen ook aan fundraising doet. Dat het ook een stuk een verlossing was, omdat ze het management altijd heeft verfoeid, omdat ze een doener is, en omdat ze vergaderingen haatte. Hoe ze een opvolger zocht en er allemaal fantastische kandidaten waren, waaronder de directeur van het Poetry Centre in London. Iedereen vond dat fantastisch vond en zei: 'We moeten niet verder zoeken.' Jane deelde die mening niet: 'Wat weet die man van Shared Reading?' Haar voorkeur ging naar Katie, omdat ze Shared Reading ademt en 'because she has a kind heart'. Hoe schoon.

Ze vertelde ook dat ze niet meer kon lezen (hoe erg is dat!), en dat dat nu wel weer lukt (gelukkig!).

Ze was enorm aangedaan door wat we vertelden over het samen lezen van Filoktetes en wat dat losmaakte. En vertelde over sociale projecten die ze deed met stukken van Shakespeare die dan ook werden opgevoerd, en hoe ze door mijn verhaal zin kreeg omdat opnieuw te doen

Haar pure hart, enthousiasme en daadkracht zijn zo inspirerend!

(Tessa)

Wat een toffe verrassing dat Jane Davis aansloot bij het avondeten. Helaas was de avond te kort, we hadden nog uren met haar kunnen praten. Wat een innemende persoonlijkheid! Ze pakt je meteen in met haar oprechte interesse voor wie je bent. Ze schenkt je exclusieve aandacht, gaat bij je zitten, kijkt je aan en stelt vragen. Ze geeft je het gevoel dat je bijzonder bent, dat je het waard bent. Ik zie meteen waarom ze de grondlegger is van het Shared Reading: nieuwsgierigheid, openheid en authenticiteit zijn eigenschappen die er onlosmakelijk mee verbonden zijn en die zij fier uitdraagt.

(Nike)

Thursday		
9.00	Travel to Port Sunlight by train <i>(walk to train station at 8.45)</i>	
9.30-10.00	Little walk on the premises	Port Sunlight (11)
10.00-11.30	Guided tour by Barry <i>William Lever started health care 40 years before the start of the NHS</i> <i>Time left? Visit the museum or walk around...</i>	

Met de trein naar Port Sunlight vanuit Liverpool Central.

Port Sunlight is het geesteskind van William Hesketh Lever (1851-1925), een visionaire ondernemer en filantroop die op het lumineuze idee kwam om zeep massaal te fabriceren én te verkopen onder de toepasselijke naam "Sunlight". Samen met zijn broer James richtte hij het bedrijf "Lever Brothers" op.

Wat een fantastische gids en inspirerende plek! Wat me trof was het belang van buitenlucht dat zo sterk werd benadrukt en aansluit bij het inzetten in ons ziekenhuis op gebruik van de groene omgeving. Natuur op voorschrift.

Het gevoel van (buiten)ruimte was er zo sterk, in groot contrast met de 4 witte muren waartussen patiënten vertoeven.

(Liesbet)

Als zoon van een welvarend kruideniersbedrijf wist hij dat zeep gekocht werd door de rijkere klasse, terwijl het gebrek aan hygiëne zorgde voor tal van ziektes bij de arbeidersklasse.

Barry leidt ons rond op de historische site. William Lever vond dat zijn werknemers het recht hadden om in mooie huizen te wonen en niet in de slecht geventileerde en onverwarmde arbeiderswoningen. Vanaf 1888 liet hij een modeldorp naast zijn fabriek bouwen met hygiënische en verzorgde huizen. Dertig architecten kregen de opdracht om vrij te creëren. Elke architect mocht een blok van een tiental huizen ontwerpen. Daardoor zie je verschillende stijlen in een toch ook samenhangend geheel. Het resultaat is prachtig: mooie huizen met voortuinen.

Alles is voorhanden: een eigen school, een bibliotheek, een tandarts, een ziekenhuis en brandweer. Vroeger was er ook een zwembad in het modeldorp verwarmd met de overvloedige energie van de zeepfabriek.

De link met ons bezoek is inspirerend: William Lever zorgde voor een gezondheidssysteem, met artsen, tandartsen en een ziekenhuis op de site, 40 jaar voor de NHS werd opgericht. Door de woningbouw zorgde hij ook voor betere omstandigheden. Zijn arbeiders kregen ook een pensioen, dat ze opbouwden met hun dienstjaren. Ook dat was in die tijd nog niet voorzien door de overheid.

Elk kind kreeg op zijn verjaardag een nieuw boek van William Lever, die een lijst bijhield van alle geschonken boeken, zodat hij geen dubbels gaf. Zo ontstond een huisbibliotheek in elk gezin. Hij voorzag ook een bibliotheek om meer boeken te kunnen lezen. Cultuur vond hij belangrijk: ook een theater en kunstgalerij zorgden voor een rijk leven op Port Sunlight.

Om 12.45 vertrekt het eerste duo naar Bradbury Fields. Sofie sluit aan. De verplaatsingstijd blijkt meer dan nodig...

Thursday		
11.45-12.00	Travel to reading groups (depending on time schedule)	Lunch on the way
1.15-2.15 3.30-4.30	Group Visit Cohort One <i>Bradbury Fields – group for people who are visually impaired</i> + <i>West Kirby Library Group</i>	<u>Ellen</u> Ercan
2.00-3.30	Group Visit Cohort Two <i>Kate Deegan's Calderstones Group</i>	<u>Eddy</u> Nike
2.00-3.30	Group Visit Cohort Three <i>Wigan Library Group</i>	Tessa <u>Liesbet</u>
1.00-3.30	Group Visit Cohort Four <i>Port Sunlight</i>	Dirk and Jan extra time at Portland

1. Cohort One. Bradbury Fields. Leesgroep begeleid door Annie, staflid van The Reader

**Teksten: Perhaps the World Ends Here by Joy Harjo,
Of Many Worlds in This World by Margaret Cavendish en Evening by Simon Armitage**

Fijne groep met 5 deelnemers. Enkele vaste deelnemers konden er die dag niet zijn. 2 blinde mensen, 2 vrijwilligers van het centrum die meededen.

De teksten werden uitgedeeld aan de mensen die konden lezen. Soms wordt er ook in braille afgedrukt, maar dat was deze keer niet nodig. De blinde deelnemers luisterden gewoon.

Annie koos voor drie gedichten. We begonnen met *Perhaps the World Ends Here*, en dat gedicht zorgde voor heel mooie gesprekken. Vooral Phil, een oudere blinde man was heel erg ontroerd door de tekst. Het gedicht beschrijft dat er thuis veel gebeurt rond de keukentafel. Het is echt een plaats waar verhalen en dromen gedeeld worden maar waar ook soms verdriet mag zijn. Phil vertelde dat hij in de oorlog – hij was toen 3 jaar oud – moest schuilen. Als ze bommen hoorden, verstopte hij zich vaak onder de tafel. Op een dag brachten ze een bezoek aan een tante, en net op dat moment werd hun huis gebombardeerd. De familie bleef dankzij dat bezoek ongedeerd. Ontroerend is ook dat hij toch de tekst vraagt om mee naar huis te nemen en om aan zijn vrouw te geven. 'Normaal gezien leest ze niet en is ze niet geïnteresseerd, maar dit gaat ze heel mooi vinden', hoor ik hem nog zeggen.

Wat neem ik mee? De mooie begeleidingsstijl van Annie, sterke toepassing van Shared Reading.
(Ellen)

Na een verhitte busrit door de straten van Liverpool naar de rand van de grootstad, komen we een halfuur te laat aan in het hulpcentrum voor slechtzienden en blinden. Wanneer we binnenkomen en ons excuseren voor onze laattijdige aankomst zit iedereen al klaar. In totaal zijn we met een leesgroepje van acht. Enkele deelnemers konden er vandaag niet bij zijn, maar er sloten ook enkele vrijwilligers van het centrum zelf aan. Leesbegeleider Annie geeft ons snel het eerste gedicht. Ze hebben het gedicht al een eerste keer doorgenomen, en na een kort voorstellingsrondje worden we een tweede keer meegenomen in het gedicht 'Perhaps The World Ends Here' van Joy Harjo. Het gedicht vertelt hoe het leven zich rond de keukentafel afspeelt en evolueert doorheen de fases van het leven. Kortom, het leven begint rond de keukentafel maar daar eindigt zij ook. Annie neemt haar tijd. Met een ongelooflijke rust en tegelijkertijd met zoveel kracht, legt ze op de juiste momenten de juiste accenten waardoor de boodschap van het gedicht stevig bij me binnenkomt. Ik kijk ondertussen aandachtig rond en zie hoe deelnemer Phil zichtbaar geniet van het hoorspel. Als Annie de tekst na het laatste woord neerlegt, neemt hij meteen het woord. "Prachtig", zegt hij. De oude man doet iets met mij. Hij ontroert me. Hoe hij geniet van het luisteren naar een mooie tekst, maar ook hoe hij alles zo eenvoudig lijkt op te slaan na één keer luisteren. Wij hebben papier als een houvast. Wij kunnen de regels herlezen en ernaar verwijzen, maar hij moet terugvallen op wat hij gehoord en onthouden heeft. Hij vraagt of hij ook het papieren exemplaar kan krijgen en meenemen, zodat hij het zijn vrouw kan laten lezen. Hij weet dat ze niet zo van lezen houdt, maar hij weet wel dat dit gedicht ook bij haar zal binnenkomen. Annie laat iedereen aan het woord komen, en deelnemer Julia zoekt op het einde van elke bespreking even wat achtergrondinfo van de schrijver op. We bespreken nog enkele rake regels, en ik mijmer stil op de achtergrond. Ik begrijp stilaan waarom mijn vader het zo belangrijk vindt om het hele gezin op zondagavond nog eens aan tafel te krijgen. We zijn geen kleine kinderen meer. De helft van ons heeft het huis al verlaten, we zijn een eigen leven aan het opbouwen. Maar het is wel aan de keukentafel dat we elkaar bijpraten over waar we mee bezig zijn, waar we mee zitten, waar we lachen om oude anekdotes of nieuwe flaters. Het is daar waar ons leven altijd weer samenkomt. Of zoals het gedicht het in deze zin samenvat: *'This table has been a house in the rain, an umbrella in the sun.'*

(Sofie)

2. Cohort Two. Calderstones. Leesgroep begeleid door Kate

De groep van donderdag was een gezellige groep dames die al jaren bij the Reader samenkomen. Deze groep komt al jaren samen in de Green Room van Calderstones. Het voelde vertrouwd en we waren snel mee in het gesprek. Het is erg vergelijkbaar met onze open groep hier bij Avansa in Hasselt. Eén dame had Shared Reading nog niet zolang geleden ontdekt. Ze vergeleek het met samen op school rond een project werken tijdens haar jeugd in Oeganda, samen leer je meer dan alleen, zo ontdek je meer in een tekst als je samen leest. *Samen Lezen is geen optelsom van meningen maar door te delen tot (gemeenschappelijke) nieuwe inzichten komen.* En je leert ook hoe de ander denkt. We lazen het kortverhaal 'The solemn Boy' van Wendell Berry en het gedicht 'Instructions for having a soul' van Joseph Fasano. Beide rijke teksten en veel stof tot gesprek.

“The emphasis is not on reading but on sharing”. Achteraf was er nog ruimte voor gesprek en ging het al snel over **social prescribing**. En vooral het belang voor het hebben van een aanbod zoals groepen die voor iedereen toegankelijk zijn zoals open groepen in bibliotheken.

(Eddy)

Wat is **social prescribing**? : Het is een aanpak die mensen verbindt met activiteiten, groepen en diensten in hun gemeenschap om te voldoen aan de praktische, sociale en emotionele behoeften die hun gezondheid en welzijn beïnvloeden. Bij sociale voorschrijving verwijzen lokale instanties zoals lokale goede doelen, sociale zorg en gezondheidszorg mensen door naar een sociaal voorschrijvende linkwerker. Sociale voorschrijvende linkmedewerkers geven mensen tijd, met de focus op 'wat is belangrijk voor mij?'

Door een foutje in het tijdsschema zijn we een uur te laat voor het leesgroepje van Kate, maar desondanks worden we heel hartelijk verwelkomd. Ze zitten ongeveer halverwege het kortverhaal **The Solemn Boy van Wendell Berry**, maar praten ons vlug bij. Het is een tekst van 15 pagina's, dus er worden ferme lappen tekst gelezen. De vier deelnemers zijn geroutineerde 'samenlezers' en hebben geen aanzet nodig om over de tekst te praten. Wat opvalt is dat Kate zo goed als geen vragen stelt. Eddy vraagt haar achteraf of en hoe ze de tekst voorbereidt. "Ik lees het eens door", krijgen we als antwoord. Ook opvallend: geen koffie of koekjes, maar gewoon water.

Het gedicht *Instructions for having a soul* van Joseph Fasano levert een boeiend gesprek op over het verschil tussen *soul* en *spirit* en of dit gedicht al dan niet religieus geïnspireerd is. Diep gaan we er niet op in en Kate leidt het gesprek niet echt, waardoor het een beetje onaf voelt.

Wel heel fijn om een sessie mee te volgen met deze bijzonder lieve dames. De gastvrijheid en vriendelijkheid van Liverpoolians is hier heel erg voelbaar. The Green Room van Calderstones is ook zo'n plek waar het heerlijk vertoeven is: donkergroene muren, een raam dat uitgeeft op het prachtige frissgroene park en een antieke kast met boeken.

(Nike)

3. Cohort Three. Wigan Library Group. Leesgroep begeleid door Kate

Vrije groep, veranderen regelmatig van samenstelling, maar enkele oudgedienden. Ze lezen meestal korte teksten en gedichten. Zeer verwelkomend voor iedereen. Leesbegeleider praatte erg veel, stelde bijna geen vragen en liet geen stiltes vallen, waardoor er wel weinig ruimte was om zaken te vertellen. (Tessa)

We werden hartelijk ontvangen met een kop thee. Het ging er heel gemoedelijk aan toe. De deelnemers kenden elkaar ongeveer een jaar. Het was even wennen dat we niet in een 'stille' ruimte kwamen/zaten maar op een levende plaats, middenin de bib. Zelf merkten ze op dat het soms te lawaaiig is als er kinderen op bezoek zijn. Ik vroeg me wel af waarom zo'n openbare plaats is gekozen... Is er wel voldoende veiligheid?

We kwamen terecht in een diverse groep, verzameld via mond-aan-mond reclame en posters die hier en daar werden verspreid. Ik vond het fijn om te zien dat er ook iemand jong aansloot bij de groep.

De groep bestond duidelijk uit lezers. Eén iemand moest al gauw de groep verlaten omwille van een afspraak. Het was voor mij onduidelijk waarom hij toch voor de eerste tien minuten aansloot.

Iedereen volgde zeer aandachtig het verhaal. De reader leader stopte niet zo vaak met lezen waardoor kansen tot verdieping misschien wat werden gemist. Bij het stoppen, stelde de reader leader een vraag maar liet in eerste instantie weinig 'ruimte' voor de anderen (of toch alleszins voor mezelf) om even te denken en te antwoorden. Ze gaf vaak nogal snel haar eigen idee mee. Wat ze wel mooi deed was de

mogelijkheden open laten en recht doen aan wat deelnemers inbrachten. Of linken leggen met verhalen die ze de voorbije weken al lazen of dingen uit het leven van de deelnemers die reeds werden gedeeld. Er werd ook afgewisseld in het lezen, altijd aangenaam als deelnemers zelf een stukje doen! Het was mooi om zien dat een oudere vrouw die lang zweeg, een duidelijke mening gaf bij het gedicht over wat 'soul' (de ziel) voor haar betekent. Ze leek betrokken bij het verhaal, maar had daarbij geen inbreng. Mensen gaven aan telkens terug te komen voor de verhalen en het gezelschap. Ze gaan nadien soms zelfs iets drinken.
(Liesbet)

4. Cohort Four. Port Sunlight

Jan en Dirk namen nog even de tijd om met Barry na te praten over de rondleiding en de link met het werk dat Jane Davis is gestart in Liverpool. Eigenlijk in een bibliotheek hier in de buurt (Birkenhead), de oma van Jane is hier op Port Sunlight opgegroeid in een van de huisje
(Dirk)

Vier figuren symboliseren literatuur/onderwijs en voor een obelisk die Het monument werd werknemers.

industrie, liefdadigheid, kunst. Ze vormen de sokkel inspiratie afbeeldt. geschonken door 22.000

Vijf elementen:
aarde (moederschap-familie)
metaal (wetenschap-kennis)
water (kunst-schoonheid)
hout (industrie-handel)
vuur (inspiratie)

(Jan)

5. Extra: West Kirby (Cohort 1)

Wat lezen we: enkele hoofdstukken uit het boek 'You are here' van David Nicholls.

Mijn indruk: warme groep met 7 deelnemers en 2 begeleiders. Het is een groep die al meer dan 10 jaar samenkomt. Sommige deelnemers zijn er al van bij het begin bij, anderen stroomden later in. Maar het blijft opvallend hoe lang iedereen al naar de leesgroep komt. De groep komt wekelijks samen in een rustig lokaaltje in de bibliotheek.

(Ellen)

Het voelt als een kleine wereldreis die we maken, van de drukke binnenstad naar het platteland om dan te eindigen aan de zee. De laatste tussenstop die we maken is aan de kuststadje West Kirby. We worden omarmd door enkele heerlijke zonnestrallen wanneer we ons naar de laatste leessessie haasten. In de bibliotheek van West Kirby liggen de koekjes al op tafel en hebben de deelnemers allemaal het boek 'You Are Here' van David Nicholls in de hand. Het is een vaste groep die elkaar al door en door kent. Ze lachen, zijn gastvrij en vragen ons naar onze eigen ervaringen met Samen Lezen. Vervolgens duiken we in het boek. Het is een atypische Shared Reading-ervaring. De deelnemers lezen om de beurt drie pagina's en nadien wordt er even tijd gemaakt om iets te vertellen over wat ze gelezen hebben. Er wordt niet echt in de diepte gegaan. Het zijn redelijk vlakke besprekingen, tot er in het boek wordt gesproken over het niet weten of je kinderen wilt. Eén van de leesbegeleiders vertelt hoe zij en haar man altijd graag kinderen hebben gewild, en hoe die wens niet vervuld werd. Ze voelde troost door de manier waarop er in het verhaal over gesproken werd. Bovenal was het eerder een leesclub waarbij de kern en methodiek van Samen Lezen een eigen vorm heeft gekregen, en ook een beetje verloren is gegaan.

(Sofie)

STUDIEBEZOEK THE READER

Thursday		
7.00	Dinner together in the city <i>exchanging experiences</i>	everyone (11)

Friday		
10-11 a.m.	Group Visit Cohort One <i>Southport MacMillan Cancer Support Centre</i>	Tessa Nike
10-12.00	Group Visit Cohort Two <i>SKELMSDALE -ESOL Group for Speakers of Other Languages</i>	<u>Ellen</u> Ercan
10.30-12.00	Group Visit Cohort Three <i>Calderstones Groups</i>	<u>Dirk</u> Jan
11.00-12.00	Group Visit Cohort Four <i>Group for Adults with Learning Disabilities</i>	<u>Eddy</u> Liesbet

Cohort One: Southport MacMillan Cancer Support Centre

Patiënten worden aangesproken vanuit het ziekenhuis, ook vanuit lokale organisaties. Deze groep leest vooral poëzie, begonnen als een knitting group, en nu nog gaan ze vaak haken en breien na de samenleesgroep. Het is een vrij stabiele groep, kennen elkaar al lang, zijn vrienden geworden, en gaan samen soms naar het theater of samen lunchen

In het begin was een samenlezer wat argwanend, maar ze heeft het geprobeerd, en het is enorm meegevallen. Het doet haar echt deugd en ze vertelde dat ze deze samenkomsten niet meer kan missen. Een andere samenlezer zegt dat hij normaal wat grumpy is, maar hij is wel een heerlijke dwarsligger, die ook de discussie verfrist. Hij vertelde ons dat hij na de sessie veel vrolijker is dan bij het toekomen.

Dat het hier niet over de ziekte gaat, is belangrijk. Ze vragen wel vaak aan het begin hoe het gaat, maar daarna gaat het om de tekst, en dat maakt het voor hen ook bijzonder, het connecteert, maar door veiligheid te creëren, niet doordat het daarover moet gaan. De gesprekken die op gang komen zijn voor hen van groot belang. Het feit dat je iemand op die manier leert kennen en op een veilige manier van gedachte kan en mag wisselen.

(Tessa)

Het Cancer Support Centre in Southport is een (soort) inloophuis voor mensen met kanker. We worden warm ontvangen door Helen (social prescribing link worker) en Justine (manager). We mogen meteen een smaakje kiezen voor onze thee en er staan twee paarse zeteltjes voor ons klaar. We worden met vriendelijke nieuwsgierigheid bekeken. Justine heeft voor de gelegenheid een paar teksten geselecteerd over België. Het was leuk te voelen hoeveel moeite ze deed om ons thuis te laten voelen. De vorige leessesie las de groep teksten over de eigen regio. Iemand merkt op dat ze die beter vandaag hadden gelezen. Niet geheel onterecht.

We starten met *Becoming Belgium* van Nadine Pinede. Chocolate en bier in de eerste regels: onmiskenbaar België! Dan vallen er een paar namen van steden en regio's. Voor de groepsleden

allemaal vreemde namen, voor ons duidelijk plekken die gelinkt zijn aan oorlog of terreur. Het opgewekte begin van dit gedicht heeft een duistere ondertoon. We lichten toe aan de groep welke betekenis er achter deze plaatsnamen schuilt. Ze zijn verrast en bekennen heel weinig over België te weten.

We gaan verder met het klassieke, maar prachtige *In Flanders Fields* van John McCrae, gevolgd door *The Lake of Innisfree* van William Butler Yeats. Yeats blijkt één van de favorieten van leesbegeleider Justine. Eén van de dames vertelt dat ze nooit had verwacht ooit Yeats te lezen. Ze kwam hier aanvankelijk naar een handwerkgroepje, maar Justine 'lokte' haar naar deze leesgroep. Ze zou het een kans geven, maar dat ze het ook leuk zou vinden, had ze nooit verwacht.

Tot slot lezen we een fragment uit *Murder on the Orient Express* van Agatha Christie. Billy, de ietwat grumpy old man naast Tessa, leest voor. 'I'll make up for Brexit', zegt hij. Heerlijke humor, die man. Ook zo iemand van wie je niet zou vermoeden dat hij geniet van Shared Reading, maar er duidelijk toch erg veel deugd van heeft. Nogmaals een bewijs dat Samen Lezen voor iedereen waardevol kan zijn en zelfs wij, als trouwe adepten, soms nog vooroordelen hebben over wie er baat bij kan hebben.

Wat opvalt: vier teksten waar we op anderhalf uur redelijk snel doorheen gaan. Er zijn smeùige cakejes en thee, maar erg grondig ingaan op de tekst doen ze hier niet. Over hun ziekte praten ze vrijwel nooit, zeggen ze. De groep is een bonte mengeling van mensen die elkaar, door het Samen Lezen, nauw aan het hart zijn gaan liggen. Na de leessessie worden de teksten opgeborgen en komen de brei- en haakwerkjes boven.

We praten nog even na met één van de groepsleden over de verre reizen die hij heeft gemaakt en over *Ulysses* van James Joyce. Hij vindt het maar niets: 'Don't waste your time reading it, it's a joke'. Kunnen we dus ook van onze TBR schrappen.

Ik heb zin om met elk van deze mensen een avond op café te gaan en over het leven te praten, want zo voelt het al na één sessie: diepe connectie. Onvergetelijke ervaring!

(Nike)

Cohort Two: SKELMSDALE -ESOL Group for Speakers of Other Languages

In deze groep zaten enkel mensen met een migratie-achtergrond. Ik had de indruk dat vooral de taalverwerving op de voorgrond stond. De meeste leden haalden immers geen acceptabel niveau in het Engels. Dankzij de fantastische Reader Leader werd er zowel op taal geoefend alsook samen gelezen. Zeer mooi om dit te mogen meemaken. Dat de Reader Leader doorslaggevend is in een leesgroep ondervond ik in een groep waarvan de deelnemers een visuele handicap hadden. Ook daar ging het zeer vlot en hadden we een mooie leeservaring. Elke uitdaging kan worden overwonnen mits goede wil en een methodiek om op terug te vallen.
(Ercan)

**Begeleid door Jane, vrijwilliger.
Wat lazen we: Signify by Mike Garry**

Een grote groep anderstaligen komt wekelijks samen. Tegelijkertijd is er ook een voedselbedeling in een andere ruimte. Deelnemers combineren soms ook de twee. Er is een grote diversiteit in de groep: hoog- en laagopgeleiden, jonge en oudere deelnemers, vrouwen, mannen, deelnemers die al wat Engels kunnen spreken en sommige deelnemers die zo goed als geen kennis van het Engels hebben. Uitdagingen genoeg. Begeleidster Jane is heel warm en vriendelijk. Ze verwelkomt iedereen met de naam. We stellen onszelf eerst allemaal kort voor. Dan stelt Jane het thema van vandaag voor: onze schooltijd. Ze vraagt naar herinneringen uit onze schooltijd. Was er een leerkracht die we ons nog herinneren? Waar ben je naar school geweest? Het gesprek verloopt moeizaam maar Jane blijft enthousiast begeleiden. Daarna heeft ze vier regels uit een gedicht op het bord gehangen. Daar nemen we rustig de tijd voor om die regels te doorgronden. Ik begrijp nog steeds niet goed waar het naartoe gaat. Maar dan – we zijn al zeker meer dan een half uur verder – neemt Jane het gedicht erbij dat vandaag besproken zal worden. We lezen Signify, een eenvoudig maar langer gedicht van Mike Garry. In het gedicht kijkt de dichter met veel liefde en dankbaarheid terug naar zijn leerkracht van toen hij acht was. Stukje per stukje proberen we het gedicht te begrijpen en bespreken. Ik ben onder de indruk van de begeleiding door Jane. Ontroerend is het als Abdul het woord Mam ziet staat en vertelt dat zijn mama enkele dagen geleden gestorven is. Hussaini vertelt dat het belangrijk is om respect te hebben voor élk kind. We reflecteren samen over een goede leerkracht: wat is dat dan?

Toch ook enkele bemerkingsen. De groep is echt te groot. Er blijven ook maar mensen binnen komen, ook al zijn we al meer dan een uur bezig. Zeker de helft van de deelnemers verstaat zo goed als geen Engels. Er is te weinig ruimte om echt met hen aan de slag te gaan. Ze zitten er een beetje verloren bij. Als Jane aan de slag had kunnen gaan met een groep die half zo groot was en die al een beetje Engels konden, dan had ze veel meer uit de sessie kunnen halen. De opbouw naar het gedicht door eerst het thema al wat te verkennen en er al enkele regels uit te lichten vond ik heel erg inspirerend.
(Ellen)

Cohort Three: Calderstones group

Kortverhaal: The House of the Famous Poet (Muriel Spark)

Gedicht: The Windhover (Gerard Manley Hopkins)

Gemoedelijke sfeer. We komen met onze twee koffies vanuit het cafeetje binnen en onderscheiden ons zo ook van het vaste gezelschap dat laconiek naar onze 'posh coffees' wijst. Het ijs is alvast gebroken. Dit is een leesgroep die al een erg lange traditie kent. Eén van de leden leest al 14 jaar en is ooit wegens een te groot succes van een andere groep naar deze groep verhuist. Ieder leest een stukje voor. Het spreken tijdens de leespauses gaat vlot, ook onze aanvullingen worden gemakkelijk opgenomen en gewaardeerd. (Dirk)

Zo mooi dat alles klaarstaat. Goed voorbereid. Ook dat zorgt voor een veilig gevoel, een gevoel van vertrouwdheid, huiselijkheid ook.

(Jan)

Cohort Four: Group for Adults with Learning Disabilities

Vrijdag bezocht ik een andere groep in de Calderstones' Mansion. Een groep van mensen met leerproblemen. Het bleek een grote groep (13 deelnemers en 4 begeleiders) te zijn van mensen met een mentale beperking. De aanpak was totaal anders, de nadruk lag hier meer op het voorlezen van het boek: **'Charlotte's Web' van E.B. White**. Tijdens de samenleessessie zag ik nog meer kansen tot sharing. Mijn voornemen is dan ook om dit ook hier in Limburg bij deze doelgroep te introduceren en heb contact opgenomen met Pasform om dit voor te stellen. Pasform vzw is een sociaal-culturele vormingsorganisatie die zich inzet voor volwassenen met een verstandelijke beperking, hun netwerk en de bredere samenleving.
(Eddy)

Toen we toekwamen, was de groep zich nog aan het installeren. Daarna werd aan iedereen gevraagd zijn of haar naam te zeggen. De ene reageerde enthousiast, de ander was wat teruggetrokken in zichzelf.
Eén van de reader-leaders begon met een samenvatting van wat ze in de vorige sessie gelezen hadden in het boek. Hij vertelde en stelde vragen om te kijken wat was blijven hangen van het verhaal. Mooi om de interactie te zien. En noodzakelijk ook lijkt me als je met een groep een langere tekst/een boek leest over verschillende sessies verspreid.
Daarna begon een andere reader-leader het verhaal verder te lezen. Na haar stukje stelde ze een vraag maar kwam er weinig reactie. Er werd gevraagd wie verder wilde lezen en daar waren enkele aanwezigen heel enthousiast over. De beperkte leesvaardigheid zorgde ervoor dat het soms betekende dat de reader-leader las en de deelnemer het herhaalde. Veel interactie was er niet en de groep werd ook wel wat verstoord door deelnemers die naar het toilet moesten. Het gedicht van de vorige keer werd herhaald omdat er geen nieuw gekozen werd.
Niettemin voelde ik er wel een warmte en een betrokkenheid van begeleiders en reader-leaders. En sommige deelnemers waren écht enthousiast betrokken.
Het is moeilijk in te schatten of de manier van werken gebaseerd is op de ervaringen van wat al dan niet werkt met deze groep mensen (of zitten de begeleiders teveel in hun begeleidersrol en niet in de rol van reader-leader?).
Er was nadien niet echt tijd om nog vragen te stellen zoals bv. is de methodiek geschikt voor deze doelgroep? Of moeten we heel flexibel kunnen omgaan met de methodiek afhankelijk van de setting? En wat moet dan blijven en wat niet? In die zin zijn de vijf principes die in de namiddag in het gesprek met The Reader aan bod kwamen interessant om hier eens naast te leggen. De groep was naar mijn aanvoelen bijvoorbeeld ook te groot om iedereen tot zijn recht te laten komen – in hoeverre kan er dan voor al deze principes aandacht zijn?
(Liesbet)

Friday		
1.00-2.00	Lunch at The Reader	(9)

2.00-3.00	Reflections from our visits with Clare Sharing learning and feedback from our visits. Opportunity for further questions about Shared Reading practice with Clare	(9)
-----------	---	-----

- Een van de grote uitdagingen -en tegelijkertijd een absolute meerwaarde- is de brug te maken tussen ziekenhuis en de werkelijkheid daarbuiten. In het ziekenhuis kan Shared Reading aangeboden worden als deel van de behandeling. De dag is gestructureerd, je volgt als patiënt een bepaalde route. Nadien valt die structuur wat weg. Hoe bereik je mensen die verder herstellen? Ook al hebben ze veel aan Samen Lezen gehad, ben je ze soms kwijt omdat de structuur wegvult. Het is alleszins belangrijk om een aanbod te hebben en dan te zorgen dat je zo goed mogelijk een brug maakt tussen het ziekenhuisverblijf en het herstel nadien. Het spreekt voort zich dat je meer zal moeten doen dan een foldertje in de handen duwen.
- Een groot voorbeeld is de realisatie van The Reader in Criminal Justice. Van gevangenen gaan gedetineerden naar een detentiehuis waar Shared Reading ook wordt aangeboden. Gedetineerden gaan overdag werken en komen verplicht 's nachts inslapen. *(Dirk bezocht zo'n huis in 2017 waar twee ex-gedetineerden nog uit eigen beweging naartoe kwamen).*
Toch zien we ook hier dat uitval onvermijdelijk is.
- Vanuit strategisch oogpunt is het goed om telkens na te denken over hoe je zo'n eco-systeem realiseert.
- Hoe overtuig je instellingen als de NHS? Met meer dan 20 jaar ervaring zien we dat het belangrijk is dat mensen het Samen Lezen zelf ervaren. Jane Davis had altijd een gedicht bij zich. In het begin lijkt het altijd wat vreemd zo'n tekst bovenhalen, maar het is de literatuur zelf die vaak het werk doet, samen met de ervaring dat niet alleen te (moeten) doen.
- Preventative cost-saving is the magic word.
- Wat re-integratie betreft en de impact die SR daarop heeft... daar zouden we graag onderzoek over doen. We hebben alvast het gevoel dat we bv. effect genereren op zelfvertrouwen en sociale verbinding. We zien dat mensen zonder werk die een tijdje aan een SR-groep deelnemen, nadien leesbegeleider worden en nog later werk vinden. We weten dat omdat ze op dat moment geen tijd meer hebben voor hun groep. Het toont hoe SR een belangrijke schakel is

Superfijn hoe dit werd aangepakt. Goede vragen om rond van gedachten te wisselen (wat is herkenbaar, wat is anders, wat leren we hieruit). Merkbaar dat ze ook bij The Reader niet alle antwoorden hebben en moeten blijven zoeken; hopelijk kan het bij momenten ook een samen zoeken zijn, eventueel ook in kader van het bovenlokaal project?

(Liesbet)

geweest om de draad terug op te pakken en de leiding te nemen over hun eigen leven.

Bij het reflecteren over de leesbezoeken vertrekt Clare vanuit de 'Five Essentials':³

- 1. Be kind**
- 2. Care about what you read**
- 3. Keep it Real**
- 4. Get into Reading and Stay in**
- 5. Be Bold**

The Reader organiseert binnenkort een bijeenkomst om vanuit dit kader te reflecteren over de uitrol van SR binnen de 'Liverpool area'. Clare en Grace gaan ook regelmatig groepen bezoeken.

Kindness: dat is wel een kwaliteit die iedereen tijdens de leesbezoeken mocht ervaren. Een belangrijk element dat een vorm van vertrouwdheid genereert, een vorm van veiligheid ook.

Het lezen van een bepaald boek vraagt een bepaald 'commitment'. Dat kennen we in Vlaanderen niet. De reden daarvoor is erg verschillend: om de veertien dagen lezen i.p.v. elke week, wissels in de groep (ziekenhuis), minder kans om te kunnen variëren. Clare beaamt dat de keuze voor een boek niet altijd werkt, maar soms ook een sterke ervaring genereert. We gaan wel allemaal akkoord dat het belangrijk is om een gedicht erbij te lezen.

Dat gebeurde niet tijdens het leesbezoek. Liesbet voegt eraan toe dat het belangrijk is om ook tijd voor te maken een gedicht.

Getting in and staying in: Jan geeft zijn compliment over het langzaam lezen van poëzie door Clare (zie dag 1). Ook tijdens de ervaring van deze voormiddag zie je dat gedichten vaak helpen om te verdiepen en wat interessant was, te spiegelen met de tekst van Murial Spark die we daarvoor hadden gelezen.

Tessa vertelt over een man in de leesgroep van personen met kanker. Hij beschrijft zichzelf als 'grumpy'. Hij vertelde ook dat hij altijd zo toekomt, maar dat SR op een of

³ We hebben een dergelijke oefening ook gemaakt in 2021, met een groep ervaren leesbegeleiders. Het heeft geleid tot de publicatie Het Kleine Boekje van ons Groter Verhaal (https://lezerscollectief.be/wp-content/uploads/2022/11/Het-kleine-boekje_brochure_web.pdf)

andere manier effect heeft op zijn humeur. Na de sessie is zijn stemming compleet veranderd.

Dirk geeft ook aan dat we natuurlijk overal binnenkomen als 'strangers'. Dat maakt ook verschil. Het is natuurlijk het mooist wanneer iedereen gewoon blijft doen.

Jan zegt dat hij geweldig onder de indruk is hoe lang mensen al naar de leesgroep komen. Sommigen meer dan 14 jaar. 'Je kan zien en voelen dat deze mensen elkaar respecteren, elkaar graag zien op een dieper niveau. Ze komen niet bij elkaar om literatuur te bestuderen, maar om elkaar te ontmoeten vanuit verhalen. Die van henzelf en dat van de auteur. Zo geborgen, maar toch ook open voor anderen. Mooi.'

Ercan wilt meer te weten te komen over de methodiek. Hij voelt zich de Michelin-inspecteur die het eten komt beoordelen en verschillen merkt maar nog zoekende is naar het recept...⁴ Het bezoek aan de eerste groep was erg indrukwekkend en helemaal 'volgens het boekje': het voorbeeld dat we de eerste dag van Clare kregen. Met mooie effecten. Het voorbeeld van vandaag was verschillend maar de context was ook erg complex door het verschil in taalniveau.

Interessant om te zien in hoeverre we de methodiek kunnen aanpassen en waar we beter zeggen: 'Dit is geen Shared Reading meer.' Ook nadien hebben we hier nog gesprekken over- je merkt soms de verschillen tussen vrijwilligers en teamleden die als Reader in Residence worden uitgestuurd. Het belang ook van opvolging van vrijwilligers.

Jan haalt ook aan dat te grote variaties ook een afknapper kunnen zijn. Je gaat van de leesgroep in het ziekenhuis naar die van de bibliotheek en je merkt dat het helemaal anders is. Dat kan een afknapper zijn. De aanpassing is dan dubbel zo groot.

Friday		
3.00-3.30	FREE TIME/HOUSE TOUR	

Clare leidt ons door het huis en stelt een aantal medewerkers voor. The Reader organiseert verschillende activiteiten in en rond The Mansion House / Calderstones Park. Sommige activiteiten brengen geld op om sociale projecten mogelijk te maken.

Zo is er een Storybarn waar verjaardagsfeestje doorgaan op een leuke fantasiezolder vol boeken en verkleedspullen. Met een ijsje om te smullen. Betalend. Maar dezelfde zolder wordt ook bezocht binnen sociale projecten waarbij de kostprijs wordt gedragen door externe fondsen.

⁴ Ercan heeft zich vanuit burgerplicht aangemeld voor de opleiding van het najaar.

Vandaag is er een huwelijksfeest. De feestzaal en catering zorgen voor het grootste verdienmodel.

Friday		
3.30-4.30	Presentation from Dr. Grace Frame discussing latest research into Shared Reading, with a special focus on Neurodivergence and People Living with Dementia	
4.30-4.45	Close and final Reading	(9)

Onderzoek staat centraal in de werking van The Reader. Dr. Grace Frame licht een de onderzoeken toe. De powerpoint als bijlage.

We ronden af en nemen afscheid. Niet zonder literatuur. Dirk heeft twee gedichten mee in een literaire vertaling, een uit Vlaanderen en een uit Nederland:

- Without hands, without teeth (Tom Lanoye, translation Jonathan Reeder and Michele Hutchison)
- Conversation (Rutger Kopland, translation Willem Groenewegen)

Het voorschrift en de *nazorg*...

Deze studiereis heeft een intense en rijke ervaring opgeleverd, inspirerend voor wat gaat komen: een verdere uitrol van activiteiten cultuur en zorg. Dankzij de vertrouwensrelatie die het Lezerscollectief met The Reader heeft opgebouwd wordt er veel uitgewisseld en ook verteld over wat niet werkt, wat beter kan, wat moeilijk is. Door de kans om twee leesbezoeken te integreren voor acht deelnemers (kleine groepjes verstoren de werking minimaal) is er ook veel onderling te vertellen. Dit verslag brengt individuele observaties ook samen en maakt deel uit van een plan om Samen Lezen verder uit te rollen binnen de gezondheidszorg.

We danken hierbij ook voor de steun van de Vlaamse Overheid en hopen met dit uitgebreide verslag ook anderen te inspireren.

Ellen Frissaer, Avansa Limburg (regionale coördinatie leesgroepen)

Dirk Terry, coördinator Het Lezerscollectief

Colofon

Programma-opmaak: Dirk Terryn i.s.m. Clare Ellis (The Reader)

Foto's: Sofie Terryn en deelnemers (leesbezoeken)

Verslag: Dirk Terryn voor Het Lezerscollectief, met input van de deelnemers aan de studiereis.

Eindredactie: Sofie Terryn

Powerpoints: The Reader/ Tessa Kerre/ Liesbet Vervaecke

Grote dank aan directeur van Avansa-Limburg Greet Poelmans voor de samenwerking. Stafmedewerker Ellen Frissaer voor de coördinatie van de leesgroepen in Limburg en de betrokkenheid bij de opleidingen van het Lezerscollectief.

*Ziekenhuispatiënten dreigen gereduceerd te worden tot een ziek lichaam.
Terwijl het zo cruciaal is om altijd de mens te zien en te voeden. Ook met kunst.*
Tessa Kerre in De Tijd 30 mei 2026

© Het Lezerscollectief, 2026

Welcome
Het Lezerscollectief

Katie Clark & Kara Orford

OUR VISION

A world where everyone can experience the power of literature to help us survive and live well.

OUR MISSION

To transform lives by sparking connection and creating closer communities through the power of Shared Reading.

500

Shared Reading
groups in the UK

727

UK volunteers

20,778

UK Shared Reading
participants

WHERE WE READ

INTERNATIONAL SHARED READING

Belgium, Denmark, Germany
Ireland, New Zealand, USA
Mexico, Sweden, Norway
Switzerland, Canada, Finland
Brazil, Argentina, China
Australia, Spain, France, Italy

- **Open adult community**
- **Specialist services**
- **Children and Young People**
- **Criminal Justice**

90%

Shared Reading
gives me space to
put my day-to-day
concerns to one
side

95%

Shared Reading
lifts my mood

97%

look forward to this
group as an
important part of
their week

Shared Reading in Hospital & Health Care Settings

Our priorities...

Building the pathway between Shared Reading delivery in inpatient / supported services and on to community based, open Shared Reading groups as mental health needs change

Meeting people where they are

Prospect Park Hospital

- Reader in Residence Model
- 15 year relationship
- Firmly embedded, staff buy in across NHS Trust
- 4 weekly groups, 4 annual practice workshops for staff, 1 RTL place
- Pathway to community Shared Reading

Substance Misuse Recovery

- YMCA 'Together RISE' Programme
- Camden Recovery role of peer support volunteers
- Damien John Kelly House Shared Reading Group

“

None of us were used to it. If we're honest, most of us had only read particular types of books. We were closed minded to many areas of literature. Dismissive, even.

It's a session that provokes thoughts, feelings and emotions. Sometimes we agree that the work is great, other times we don't like the text in front of us. It doesn't matter really.

”

Social Prescribing

- Resident Social Prescriber at Calderstones
- Referring into our free Shared Reading and Wellbeing groups

Challenges

- Partner staff time
- Large NHS caseloads = No way of monitoring referrals across settings ideally

Challenges

- Data protection understandably means that we're unable to access patient records
- NHS funding cuts = de-prioritising investment in preventative care

Prospect Park

'you see somebody come back to life. They just breathe. That experience for them is mindblowing...

“It’s like a little spark for the people in the group.”

“ A lot of the groups here take the same approach to recovery, but the Shared Reading group, what the Reader Leader DOES gets something creative in there.

almost like you play a role. Whereas in the Shared Reading group you don’t have to do that. ”

Jamie’s Reader Story

**Alcohol and
Drug Support
Service**

BBC

A top-down view of a person with dark hair reading a large, thick book. The person is wearing a dark, patterned shirt. The book is held open, and the person's hands are visible on the pages. The background is a dark, textured surface. To the left of the person, there is a desk setup: an open book with text on its pages, a small black mug filled with a dark liquid, and a closed book with a light-colored cover. The overall lighting is dim, with a soft glow around the person and the desk items.

HOW READING MADE US Understand

Optimism & The New Strategy

The next 3 years - focus on bringing Shared Reading groups to settings supporting those:

- For whom English is a second language (ESOL)
- Those living with Dementia
- Those accessing Mental Health support services
- Those accessing Substance Misuse support services

Optimism & The New Strategy

- Actively targeting senior leaders within Local Authorities to commission our work.
- Build compelling and unarguable evidence that literature and the power of Shared Reading can, and does change lives.

STRATEGIC GOALS AND PRIORITIES

2026 - 2029

Connection

More people feel better connected through Shared Reading

- Strengthen our hub of Shared Reading in the Liverpool City Region
- Increase participation in our national network of high quality groups
- Build connection with and between our group members
- Sustain national network of Shared Reading for people in criminal justice system

Confidence

Improved confidence and wellbeing for children, young people and their families

- Increase Shared Reading with care experienced children
- Inspire a love of Shared Reading with families at The Storybarn and through our early years programmes
- Support Care Leavers through supported, Reader employment placements

Voice

The Reader is recognised as the go-to on Shared Reading, sharing its expertise more widely

- Share our literary curatorial expertise and research more widely
- Training: Provide high quality Shared Reading training to individuals, partners and international organisations
- Strengthen The Reader's profile in the Liverpool City Region and nationally.

Sustainability

A more diverse volunteer community and an increased proportion of earned income

- Open up our volunteering opportunities to a broader demographic
- Sustain profitable social enterprises
- Grow charitable earned income
- Develop a vision for a sustainable future for the Coach House at Calderstones

2029

- **125 Shared Reading groups in LCR**
- **Increased national Shared Reading group participation by 30%**
- **50% of group members feel connected to The Reader**
- **Pipes contract has been renewed**
- **725 care experienced children will have experienced 121 Shared Reading**
- **Storybarn participation grown by 20%**
- **70% parents attending Early Years programmes say increased confidence sharing stories**

2029

- **30 care leavers aged 18-25 will have completed paid supported work placements**
- **Literary programme, anchored in our Bookshelf, will have increased participation**
- **The Reader is the go to on Shared Reading - expertise more widely recognised**
- **Strengthened quality assurance and accreditation for training**
- **25% of our active Reader Leaders are under 40**
- **Grow charitable earned revenue from 16 to 20%**
- **Vision and plan for Coach House**

“Only – but this is rare – When a beloved hand is laid in ours,
When, jaded with the rush and glare Of the interminable hours,
Our eyes can in another’s eyes read clear,
When our world-deafen’d ear Is by the tones of a loved voice caress’d –
A bolt is shot back somewhere in our breast,
And a lost pulse of feeling stirs again.”

The Buried Life, Matthew Arnold

Thanks for listening!

Katie & Kara

ART AND CARE

INTEGRATING LITERATURE AND ARTS IN THE CARE FOR PATIENTS

AT THE GHENT UNIVERSITY HOSPITAL

Prof. Dr. Tessa Kerre

Visit The Reader

May 13 2025

WORRYING ABOUT CARE

 Trauma Care Checklist

Immediately after primary & secondary surveys:

IS FURTHER AIRWAY INTERVENTION NEEDED? May be needed if: • GCS 8 or below • Hypoxaemia or hypercarbia • Face, neck, chest or any severe trauma	☐ YES, DONE	☐ NO	
IS THERE A TENSION PNEUMO-HAEMOTHORAX?	☐ YES, CHEST DRAIN PLACED	☐ NO	
IS THE PULSE OXIMETER PLACED AND FUNCTIONING?	☐ YES	☐ NOT AVAILABLE	
LARGE-BORE IV PLACED AND FLUIDS STARTED?	☐ YES	☐ NOT INDICATED	☐ NOT AVAILABLE
FULL SURVEY FOR (AND CONTROL OF) EXTERNAL BLEEDING, INCLUDING:	☐ SCALP	☐ PERINEUM	☐ BACK
ASSESSED FOR PELVIC FRACTURE BY:	☐ EXAM	☐ X-RAY	☐ CT
ASSESSED FOR INTERNAL BLEEDING BY:	☐ EXAM	☐ ULTRASOUND	☐ CT
	☐ DIAGNOSTIC PERITONEAL LAVAGE		
IS SPINAL IMMOBILIZATION NEEDED?	☐ YES, DONE	☐ NOT INDICATED	
NEUROVASCULAR STATUS OF ALL 4 LIMBS CHECKED?	☐ YES		
IS THE PATIENT HYPOTHERMIC?	☐ YES, WARMING	☐ NO	
DOES THE PATIENT NEED (IF NO CONTRAINDICATION):	☐ URINARY CATHETER	☐ NASOGASTRIC TUBE	
	☐ CHEST DRAIN	☐ NONE INDICATED	

Before team leaves patient:

HAS THE PATIENT BEEN GIVEN:	☐ TETANUS VACCINE	☐ ANALGESICS
	☐ ANTIBIOTICS	☐ NONE INDICATED
HAVE ALL TESTS AND IMAGING BEEN REVIEWED?	☐ YES	☐ NO, FOLLOW-UP PLAN IN PLACE
WHICH SERIAL EXAMINATIONS ARE NEEDED?	☐ NEUROLOGICAL	☐ ABDOMINAL
	☐ VASCULAR	☐ NONE
PLAN OF CARE DISCUSSED WITH:	☐ PATIENT/FAMILY	☐ RECEIVING UNIT
	☐ PRIMARY TEAM	☐ OTHER SPECIALISTS
RELEVANT TRAUMA CHART OR FORM COMPLETED?	☐ YES	☐ NOT AVAILABLE

WWW.WHO.INT/EMERGENCYCARE

WORRYING ABOUT CARE

THE GHENT SHARED READING PROJECT

HOW IT ALL STARTED

HOW IT ALL STARTED

BIBLIOTHERAPY: STATE-OF-THE-ART 2019

- Bibliotherapy = using reading in the treatment of patients (and their caregivers)
- Proven positive effects of bibliotherapy in **general**
 - Increased selfconsciousness
 - Increased empathy
 - Increased hope
 - less negativity

BIBLIOTHERAPY: STATE-OF-THE-ART 2019

- Improvement of the quality of life of **patients with cancer**, by:
 - Decreasing stress
 - Alleviation of fear and depression
 - Improved coping strategies
- Specifically for patients with cancer: limited amount of trials
 - patients read texts or books themselves
 - patients read together in group

THE GHENT SHARED READING PROJECT

- **20 students** medicine and health sciences at the **Ghent University**
- **20 patients** treated for cancer in the **Ghent University Hospital**
 - Patients with an acute leukemia, admitted at the department of hematology (n=11)
 - Patients with a solid tumor, who are treated at the day clinic of the department of clinical oncology (n=9)

THE GHENT SHARED READING PROJECT

Prof. Tessa Kerre

Kurt Defrancq

Dr. Gaëlle Vanbutsele

Dirk Terryn

Prof. Vibeke Kruse, Dr Celine Jacobs

MSc Kim Eecloo

Master students medicine

Prof. Peter Pype

Marie Rogghe

Dr. Fleur Helewaut

Jasper Van de Vyver

Siel Delrue

Dr. Janique Lobbestael

Honours Programma students medicine

Dr. Jan Raes

Jules Vandewalle

Delphine Thibo

THE GHENT SHARED READING PROJECT : INCLUSION OVERVIEW

48 patients screened
Medical oncology (n= 19)
Hematology (n= 29)

No inclusion(n=28)
Hematology (n=19)
Medical Oncology (n= 9)

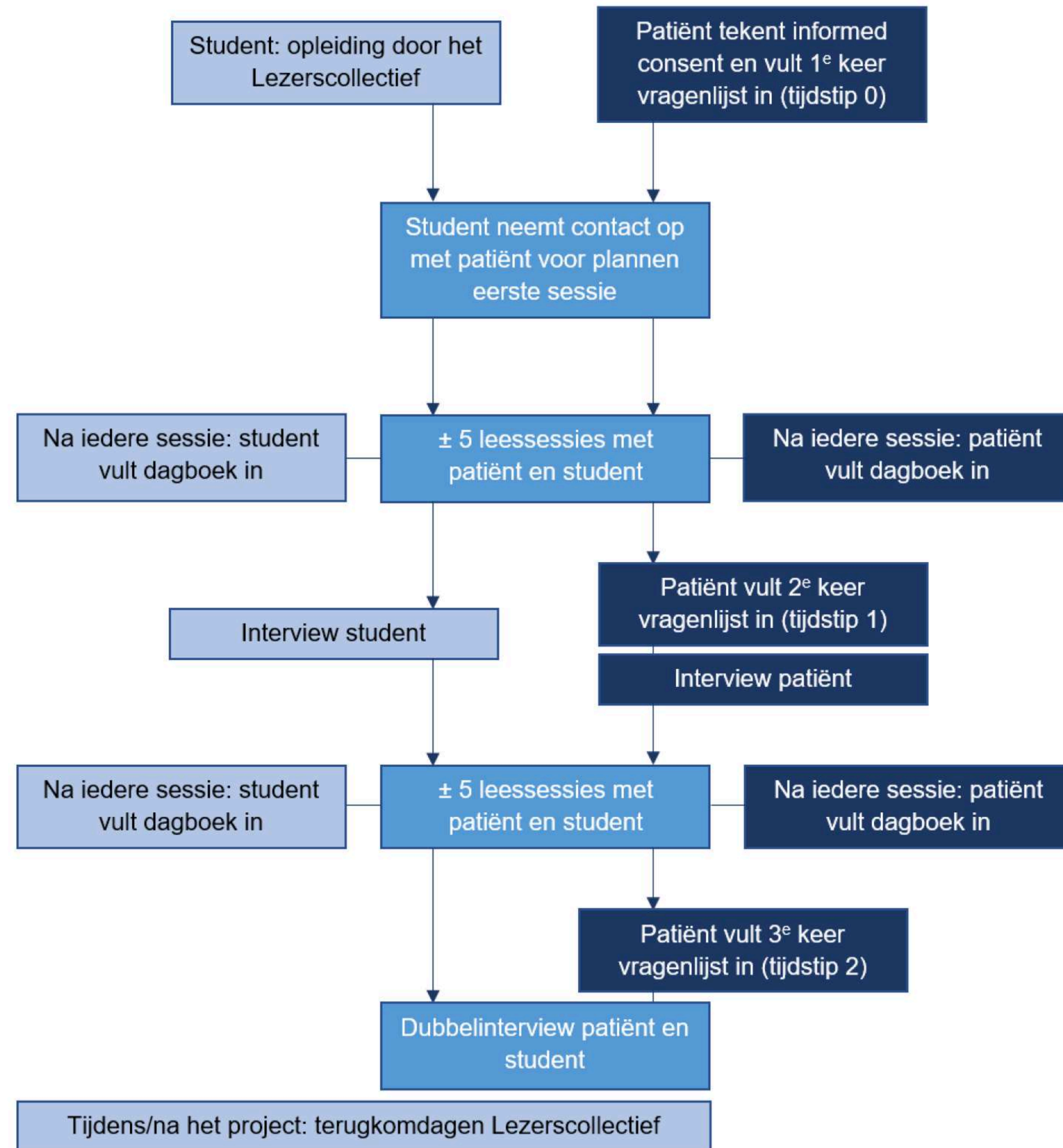
Redenen:

- I prefer to read myself(n=4)
- I don't like to read (n=6)
- Hard to know whether it will fit in my treatment trajectory (n=4)
- Too tiring (n=2)
- Death before start study (n=1)
- Other (n=11)

Inclusion (n=20)
Medical Oncology (n=9)
Hematology (n=11)

Study finished (n= 7)
Death patient (n=4)
Stop Study (n=9)

THE GHENT SHARED READING PROJECT : SCHEME

THE GHENT SHARED READING PROJECT: OVERVIEW

- Questionnaires (**patient**)
 - Depression and fear
 - Quality of life
 - Empowerment
 - Social restrictions
- Diary (**patiënt** en **student**): after each shared reading session, answering 3 questions
 - What did you do during the session?
 - What did you feel?
 - What did you think?
 - Free space *ad libitum*
- In-depth-interview:
 - **student** and **patient** separately: 1x, after 4-5 sessions
 - **student** and **patient** together: 1x, at the end, after the last session

Voorlezers-
studenten
geneeskunde
UGent
v.l.n.r.:
Leonie,
Samuel, Jana,
Astrid en Ida

© Jerry De Brie

THE ATTIC OF HET POEZIECENTRUM

THE GHENT SHARED READING PROJECT: PRELIMINARY RESULTS

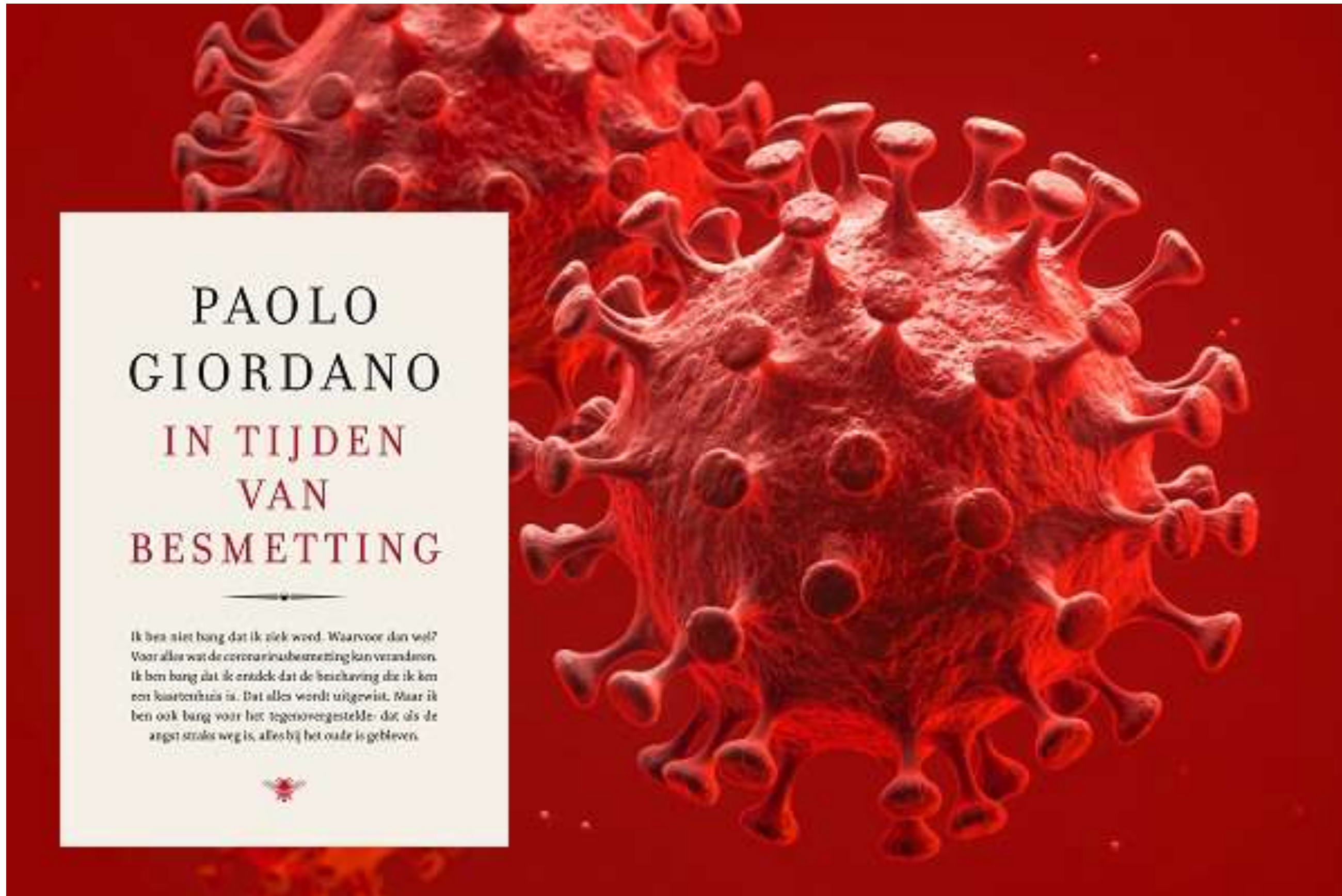
Total number of sessions $n=82$; median=3

Interviews with patients $n=11$

Interviews with students $n=10$

Double interviews $n=6$

THE READING PROJECTS IN TIMES OF PANDEMIC

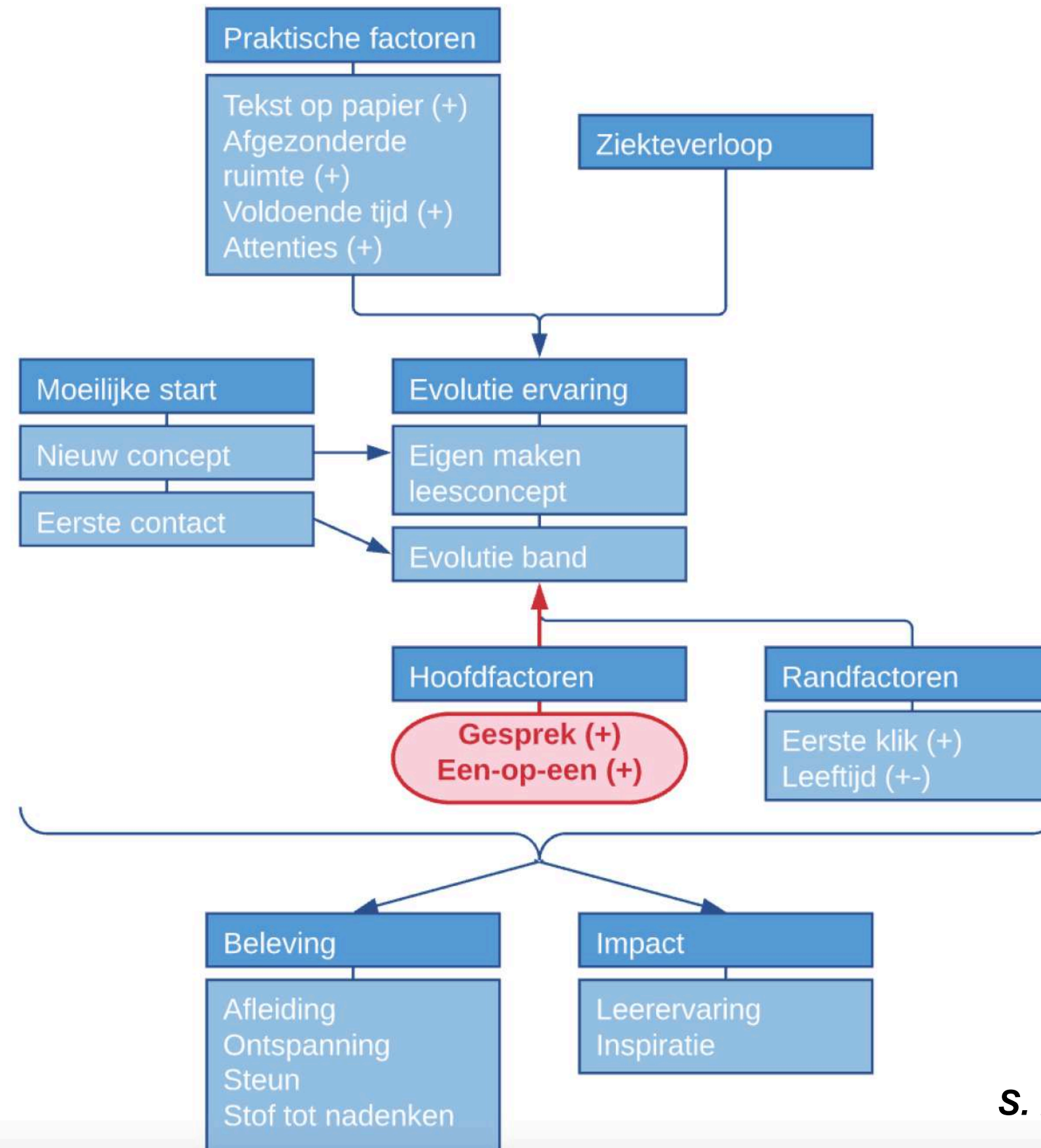

PAOLO
GIORDANO
IN TIJDEN
VAN
BESMETTING

Ik ben niet bang dat ik ziek word. Waarvoor dan wel?
Voor alles wat de coronacrisisbestemming kan veranderen.
Ik ben bang dat ik ontdek dat de beschaving die ik ken
een kuarterhuis is. Dat alles wordt uitgewist. Maar ik
ben ook bang voor het tegenovergestelde: dat als de
angst straks weg is, alles bij het oude is gebleven.

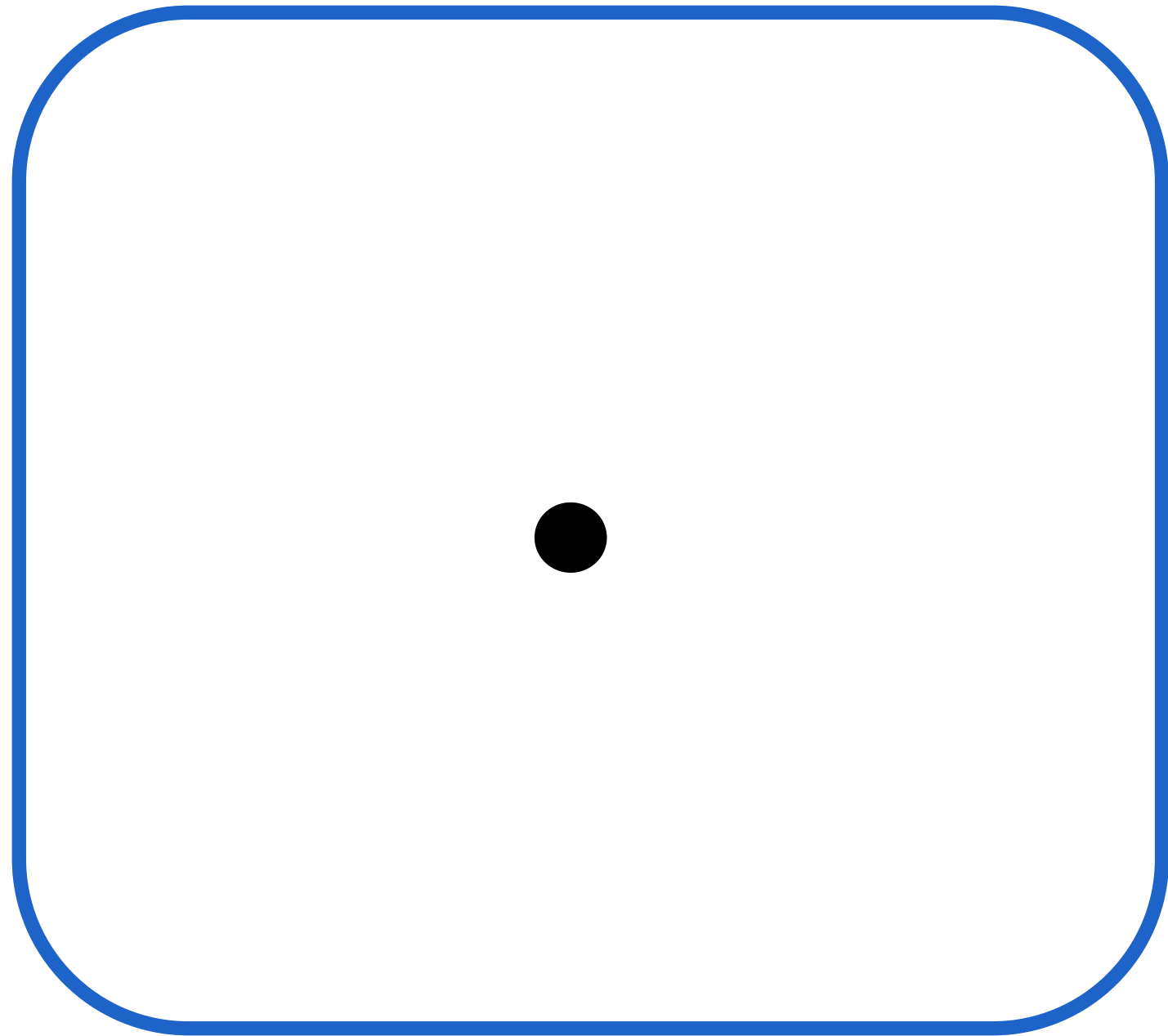

THE GHENT SHARED READING PROJECT: THEMES

READING UNTIL THE END

READING UNTIL THE END

SHARED READING WITH CAREGIVERS OF PATIENTS WITH CANCER

- Els De Waegeneer
- 1 focus group of informal caregivers (6)
- 1 focus group of experts in shared reading, literature-in-care contexts and caregiver support (n=7)
- Importance of dedicated group (safety created by shared experience)
- Reading pleasure (not therapeutic goals) should remain central
- Start with light texts → evolve to emotionally resonant literature
- Effects beyond the sessions:
 - enriching communication beyond the session
 - offering conversational material unrelated to illness

EVIDENCE IS GROWING...

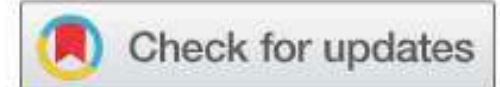
- Bibliotherapy for people treated for cancer

JOURNAL OF THE AUSTRALIAN LIBRARY AND INFORMATION ASSOCIATION
2023, VOL. 72, NO. 3, 270–293
<https://doi.org/10.1080/24750158.2023.2231231>

RESEARCH

 OPEN ACCESS

Psycho-oncology Bibliotherapy Program for Improving the Emotional Wellbeing of People Undergoing Cancer Treatment: Literature Review and Preliminary Findings

Elizabeth Wells ^a, Diane Velasquez ^b, Amanda Hutchinson ^c and Kate Gunn ^d

EVIDENCE IS GROWING...

- Bibliotherapy for people treated for cancer

ABSTRACT

Reading has long been acknowledged as beneficial to physical and mental health. Many studies confirm bibliotherapy, or reading for therapy, has a meaningful place in the treatment toolkit for mild to moderate mental health conditions, chronic pain and loneliness. However, the joy and health benefits of reading can be denied to those undergoing cancer treatment because reading can become a frustrating, demanding activity due to

cancer-related cognitive impairment. Fortunately, listening to a story provides a way to share stories with those suffering from this common side-effect. Integrative oncology employs a number

of complementary therapies, however there is also a potential place for bibliotherapy. Utilising the warmth of real-time, in-person reading aloud, this research explores the extent to which a read-aloud program is associated with improvements in the emotional wellbeing of people undergoing cancer treatment. Bibliotherapy comes in many guises and fiction was utilised in

this study. A potential outcome of this study may be to help make a case for the use of bibliotherapy as a psychosocial intervention for people affected by cancer, in particular under the guise of bibliotherapy via reading aloud. This project was

presented at the 2022 RAILS conference and this paper describes the background and methodology.

ARTICLE HISTORY

Received 2 February 2023

Accepted 27 June 2023

KEYWORDS

Bibliotherapy; psycho-oncology; integrative oncology; read-aloud; wellbeing; psychosocial

EVIDENCE IS GROWING ...

- Bibliotherapy for people treated for cancer

Full length article

A qualitative feasibility and acceptability study of an acceptance and commitment-based bibliotherapy intervention for people with cancer

Journal of Health Psychology

2024, Vol. 29(5) 410–424

© The Author(s) 2023

Article reuse guidelines:

sagepub.com/journals-permissions

DOI: [10.1177/13591053231216017](https://doi.org/10.1177/13591053231216017)

journals.sagepub.com/home/hpq

Emma Keenan, Reg Morris , Vasilis S Vasiliou
and Andrew R Thompson

Use of Bibliotherapy in Children and Adolescents With Cancer

Çaksen, Hüseyin MD, PhD

[Author Information](#)

Journal of Pediatric Hematology/Oncology 46(6):p e479-e480, August 2024. | DOI: [10.1097/MPH.0000000000002895](https://doi.org/10.1097/MPH.0000000000002895)

EVIDENCE IS GROWING...

- Shared reading in group for people treated for cancer

TYPE Original Research
PUBLISHED 01 November 2022
DOI 10.3389/fpsyg.2022.1017166

OPEN ACCESS

EDITED BY

Philip Davis,
University of Liverpool,
United Kingdom

REVIEWED BY

Michael Alexander Wieser,
University of Klagenfurt, Austria
Anne Line Dalsgård,
Aarhus University, Denmark
Thor Magnus Tangerås,
Kristiania University College, Norway

*CORRESPONDENCE

Tine Riis Andersen
tine.r.andersen@uis.no

Regaining autonomy, competence, and relatedness: Experiences from two Shared Reading groups for people diagnosed with cancer

Tine Riis Andersen^{1,2*}

¹Norwegian Centre for Reading Education and Research, University of Stavanger, Stavanger, Norway, ²Faculty of Education, University of Trnava, Trnava, Slovakia

GROWING EVIDENCE...

- Shared reading in group for people with cancer

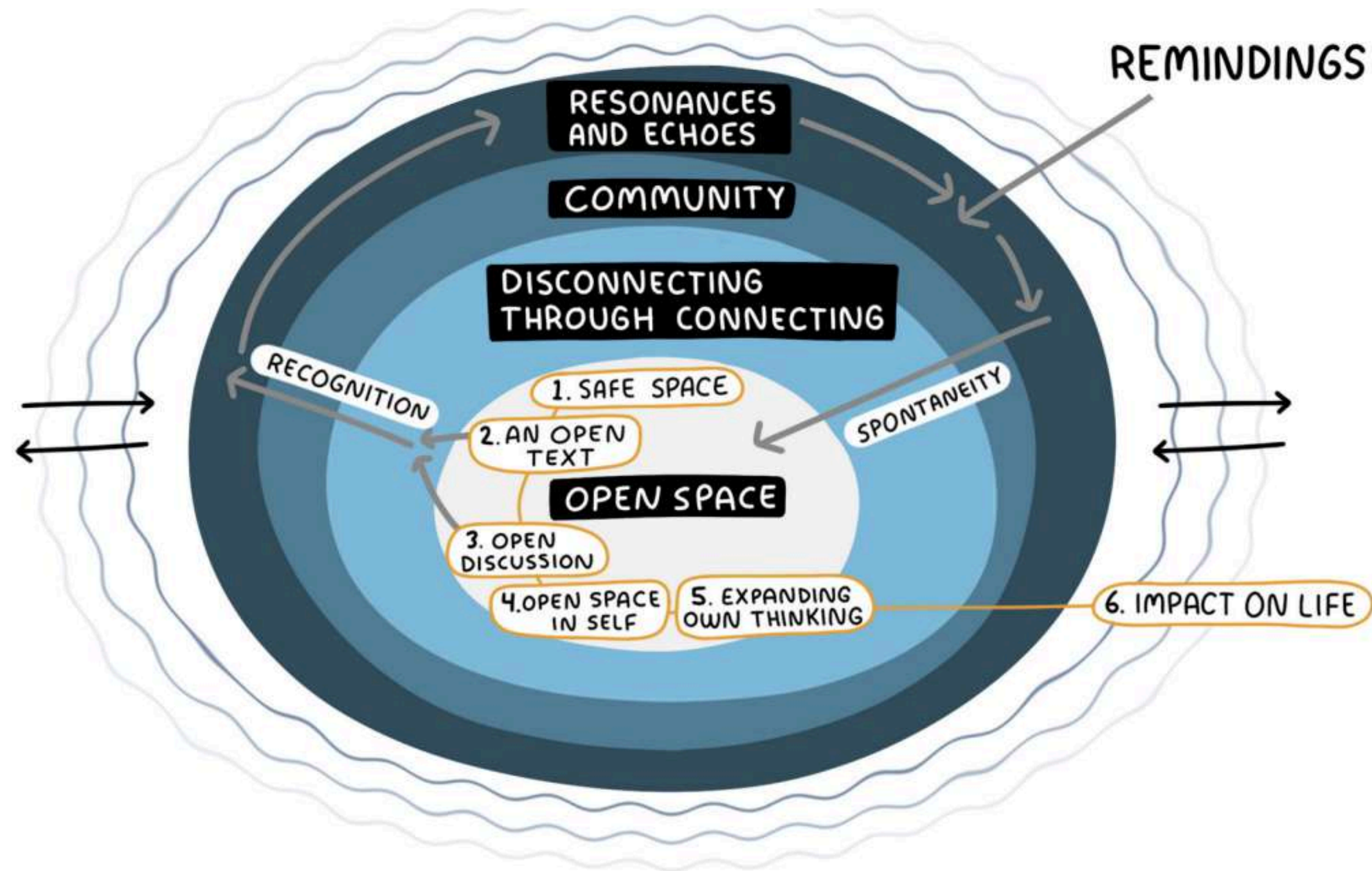

FIGURE 1
Process model of Shared Reading.

THE POEM HAS STAYED WITH ME

- Shared reading in group for people treated for cancer: long(er)-term resonances

Poetics 102 (2024) 101847

Contents lists available at [ScienceDirect](#)

Poetics

journal homepage: www.elsevier.com/locate/poetic

“The poem has stayed with me”: Continued processing and impact from Shared Reading experiences of people living with cancer

Tine Riis Andersen^{a,b,*}, Frank Hakemulder^{a,c}

^a *The Norwegian Centre for Reading Education and Research University of Stavanger, Stavanger, Norway*

^b *Faculty of Education, University of Trnava, Trnava, Slovakia*

^c *Department of Liberal Arts and Sciences, Utrecht University, Norway*

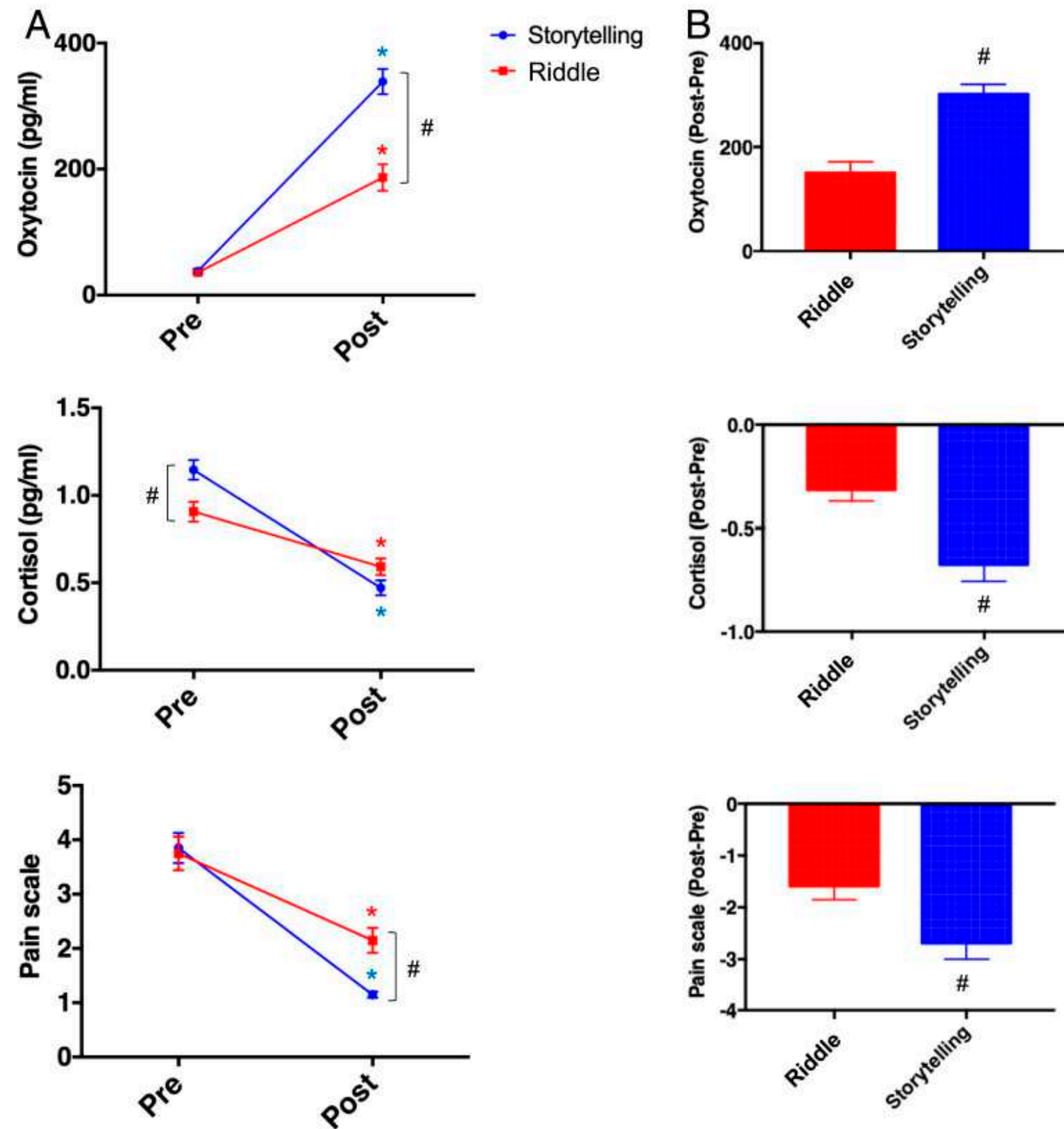
THE POEM HAS STAYED WITH ME

- Shared reading in group for people treated for cancer: long(er)-term resonances

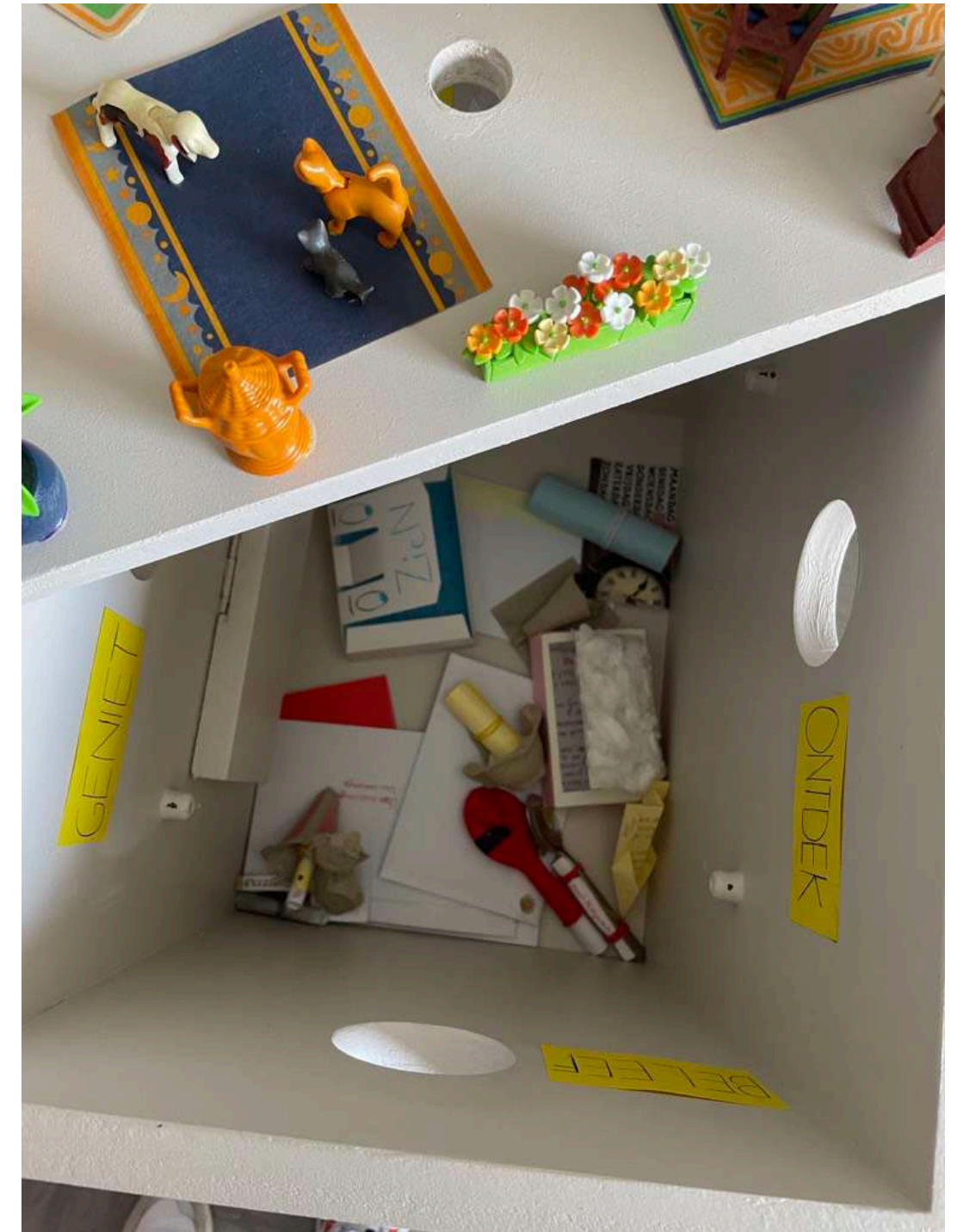
6. Conclusion

To understand the multilayered ways in which literature can be meaningful in readers' lives, it is necessary to study the reading experience as an ongoing process rather than a predetermined outcome. After the interviews, we left the four readers, Elena, Molly, Maria, and Susanne, but their reading experiences might still feed their thoughts, feelings, ideas, and associations and influence their future actions. They might come into a situation where they recall a text and regain new meaning from it. In that way, their reading experiences have become their life companions, integrated into their self-concept and part of their life narrative. The six reading experiences exemplify how the personal meaning of SR experiences exceeds the limited time participants spend together during sessions and goes beyond the limits that literary scholars might see in the justified interpretations of a text. But more importantly, during the trajectory of this study, these readers found hope, energy, and resilience through their reading experiences that became meaningful at a time in their lives when they were deprived of energy, motivation, and meaning.

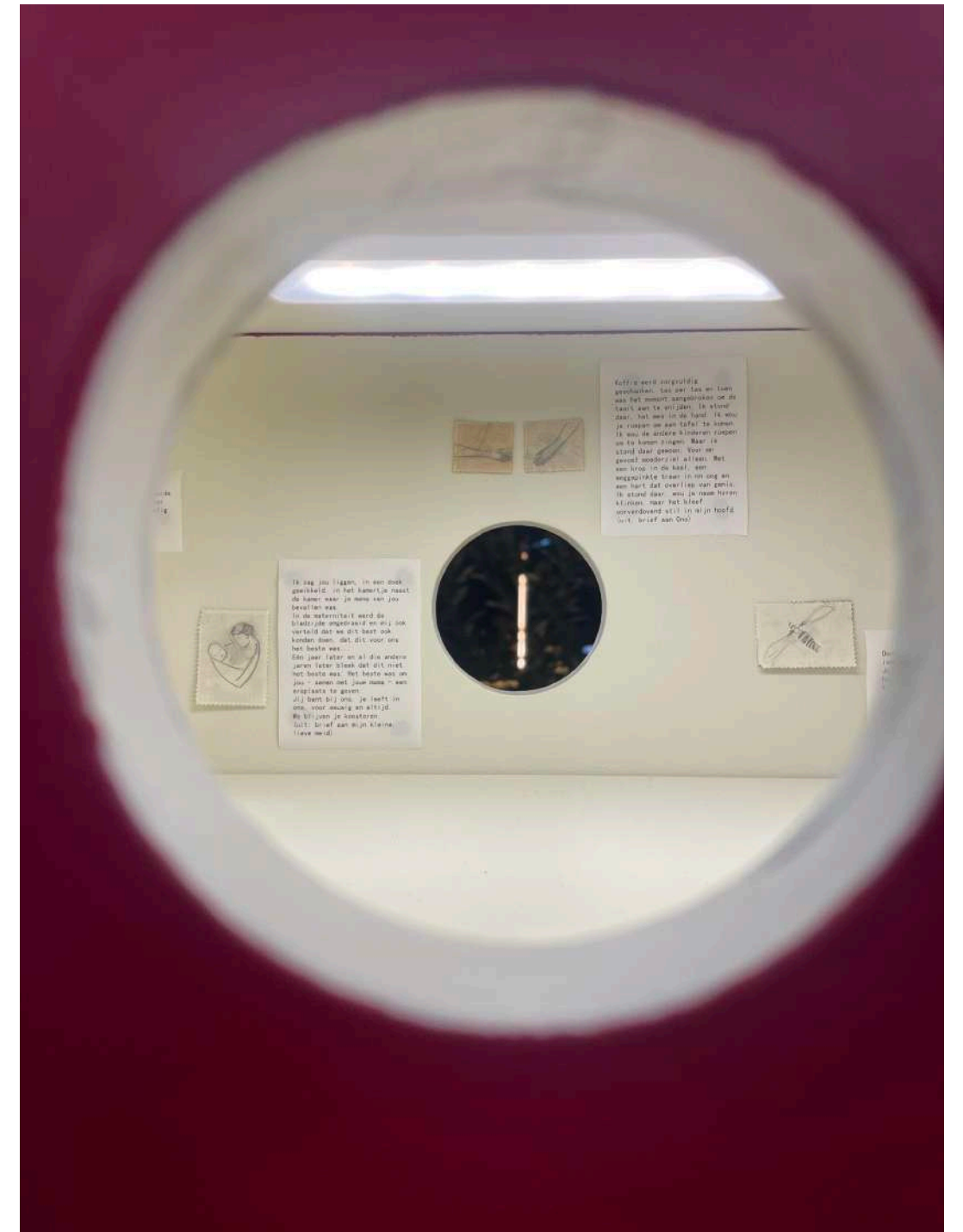
A PAIN KILLING STORY

THE READER'S MAILBOX

THE READER'S MAILBOX → THE SMALLEST MUSEUM IN THE WORLD

THE READER'S MAILBOX → THE SMALLEST MUSEUM IN THE WORLD

Tickets & info MUSEUM & Plantentuin

Ontdek ons aanbod Expo & Activiteiten

Exploreer & leer Scholen & Studenten

Duik in de diepte Collectie & Onderzoek

[← Vorige pagina](#)

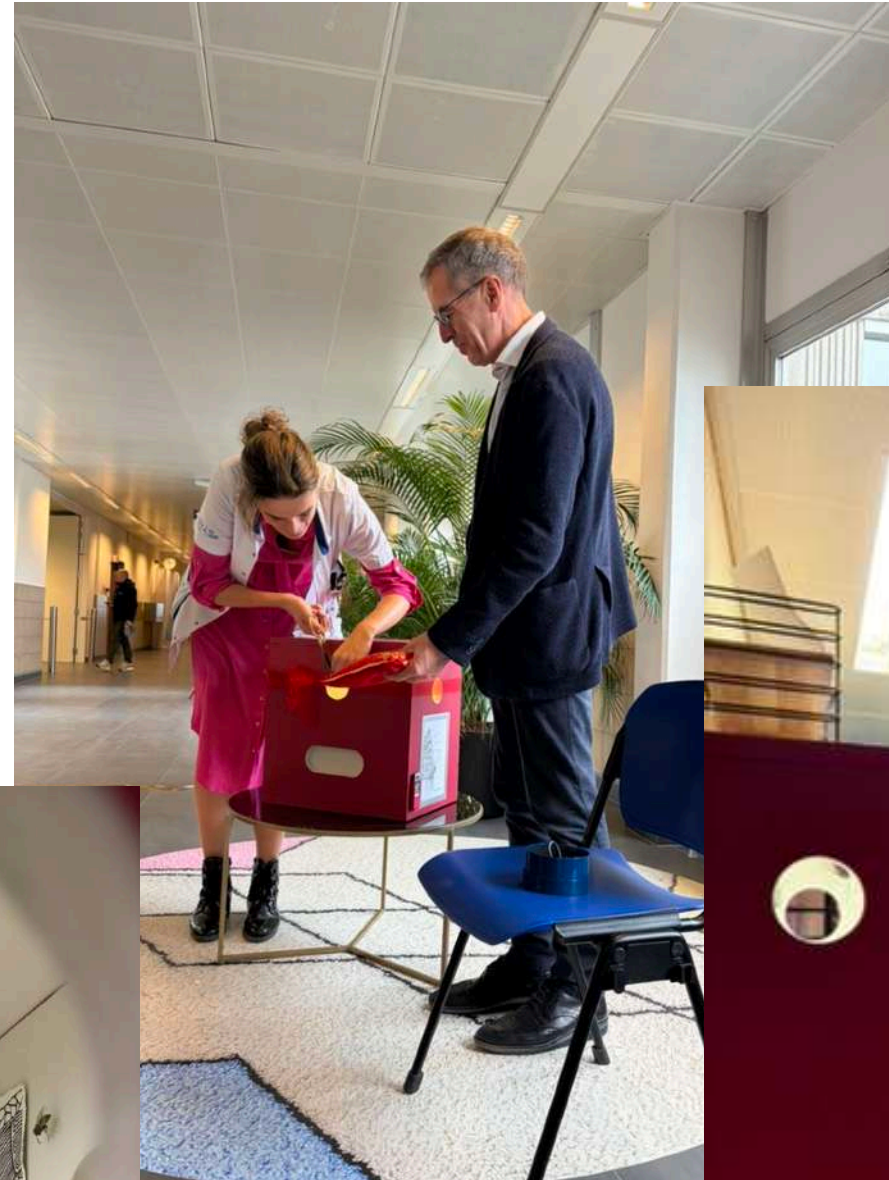
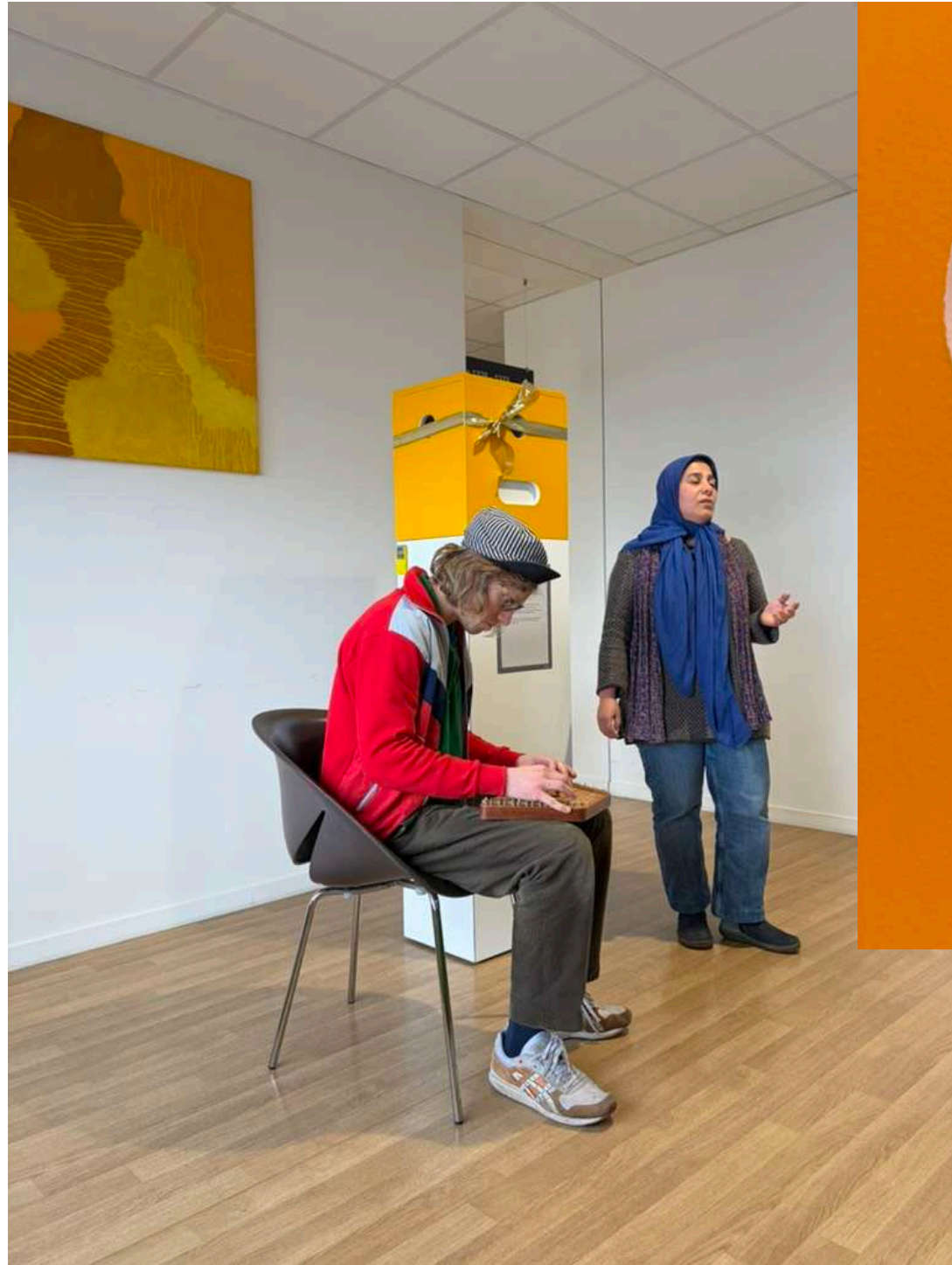

18 oktober ~ 26 oktober 2025

Het Kleinste Museum | DARK WEEKends

Het Kleinste Museum (HKM) ter wereld bevindt zich in Gent. Meer bepaald op de afdeling hematologie van het UZGent. **Het brengt kunst op een ongedwongen manier tot dichtbij opgenomen patiënten, voor mensen die nood hebben aan troost en verstrooiing.** Speciaal voor DARK WEEKends reist HKM af naar GUM & Plantentuin.

THE READER'S MAILBOX → THE SMALLEST MUSEUM IN THE WORLD

SHARED READING FOR CANCER PATIENTS

Patiënten met kanker die een behandeling krijgen in het UZ Gent kunnen genieten van een **ontspannend voorleesmoment** tijdens hun behandeling, zowel tijdens een opname of tijdens ambulante behandeling. Het biedt een moment van afleiding en kan helpen om te ontsnappen aan het ziek zijn.

Dit initiatief vloeit voort uit een onderzoeksproject onder leiding van prof. dr. Tessa Kerre en wordt nu breder aangeboden.

Dit project kwam tot stand dankzij de financiële steun van Stichting tegen Kanker, Rotary Oostende en Lezerscollectief vzw.

SHARED READING FOR CANCER PATIENTS

THE GHENT SHARED READING PROJECT: HURDLES

- Convincing the departments
- Convincing the patients
 - How?
 - Who?
 - When?
 - ...

MY DREAM: ROOM SERVICE FOR ARTS IN THE HOSPITAL

ART ON PRESCRIPTION

STUDENTEN TICKETS & INFO ARCHIEF KARAKTERS

PROGRAMMA

Tessa Kerre Kunst op voorschrift

29.03.2022, 20:00 MIRY CONCERTZAAL

In december 2020 richtte het UZ Gent, onder leiding van prof. dr. Tessa Kerre, het Prinses Delphine van Saksen-Coburg Fonds op, met als missie om kunst en cultuur te integreren in de zorg voor de patiënt. Dit initiatief, te midden van een gezondheids crisis die vele kunstenaars, makers en hun sector zwaar getroffen heeft, maakte ons bij het Studium Gent nieuwsgierig naar de (wetenschappelijke) inzichten die het team van prof. dr. Kerre daartoe hebben geïnspireerd. Tessa Kerre stemde enthousiast in met onze uitnodiging om zowel een Studium lezing te geven als een Karakter te schrijven over de helende vermogens/potenties van kunst en cultuur.

Professor Tessa Kerre – ook bekend van het tv-programma Topdokters – is hematoloog, kliniekhoofd aan het UZ Gent en hoofddocent aan de Universiteit Gent. In haar onderzoek richt ze zich op stamceltransplantatie en immunotherapie voor kanker. Het communiceren met patiënten, hun naasten en het brede publiek is voor haar een belangrijk aspect binnen haar job. Over dit onderwerp schreef ze onlangs het boek *Immuun voor kanker?* (Academia Press, juni 2021), waarin ze de ziekte bespreekbaar maakt, en de angst en eenzaamheid verkleint.

~~26.10.2021, 20:00~~

UZ Gent, Auditorium D

Elisabeth De Waele

In het hol van de
pandemie. Verhalen uit de

<https://studiumgent.be/non-sense/>

23.11.2021, 20:00

MIRY CONCERTZAAL

Christophe Verbruggen

De sociale welvaartstaat,
een dynamische

22.02.2022, 20:00

MIRY CONCERTZAAL

non sense

Roeien met riemen die je
niet hebt

19.04.2022, 20:00

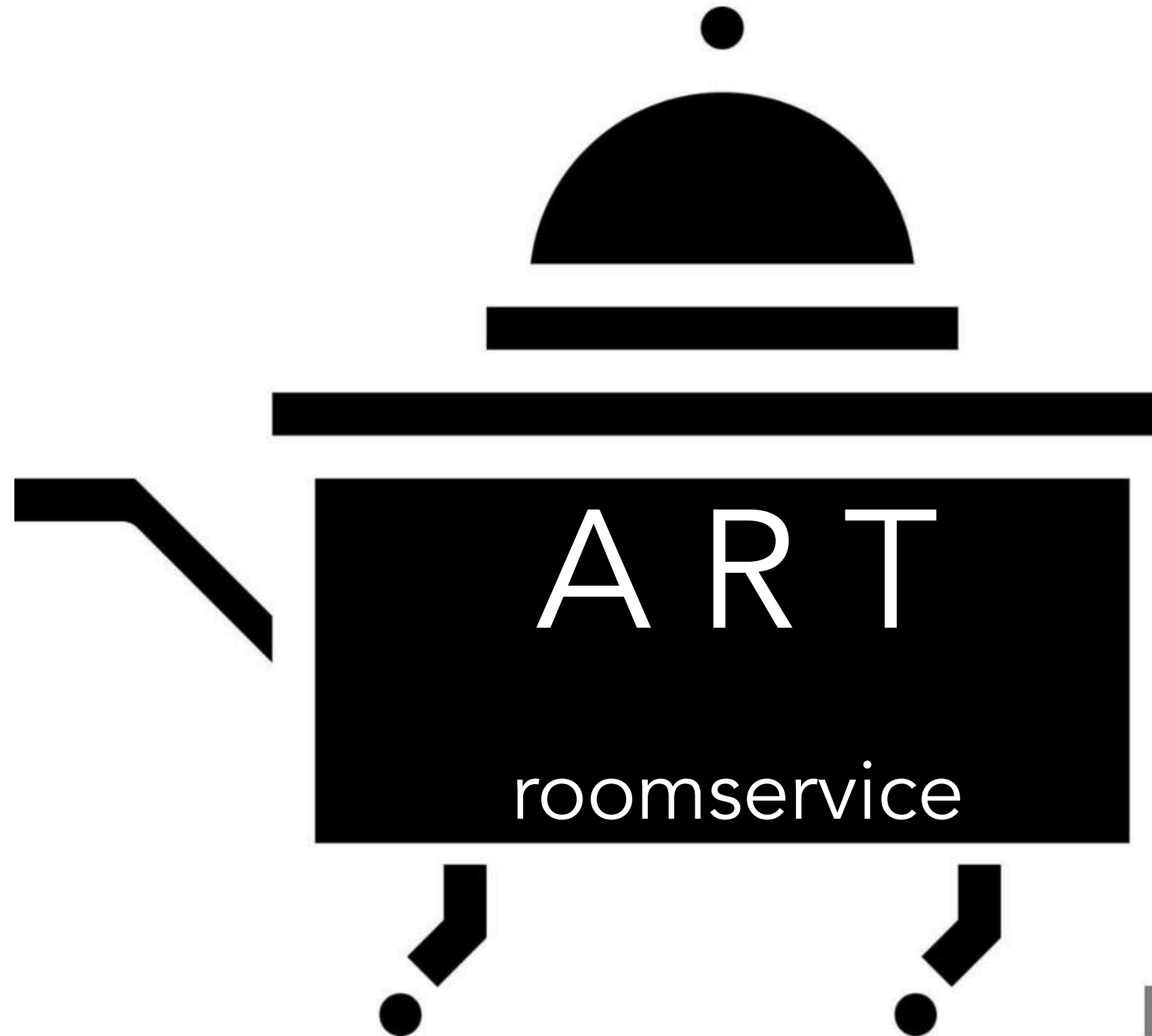
MIRY CONCERTZAAL

Fiep van Bodegom

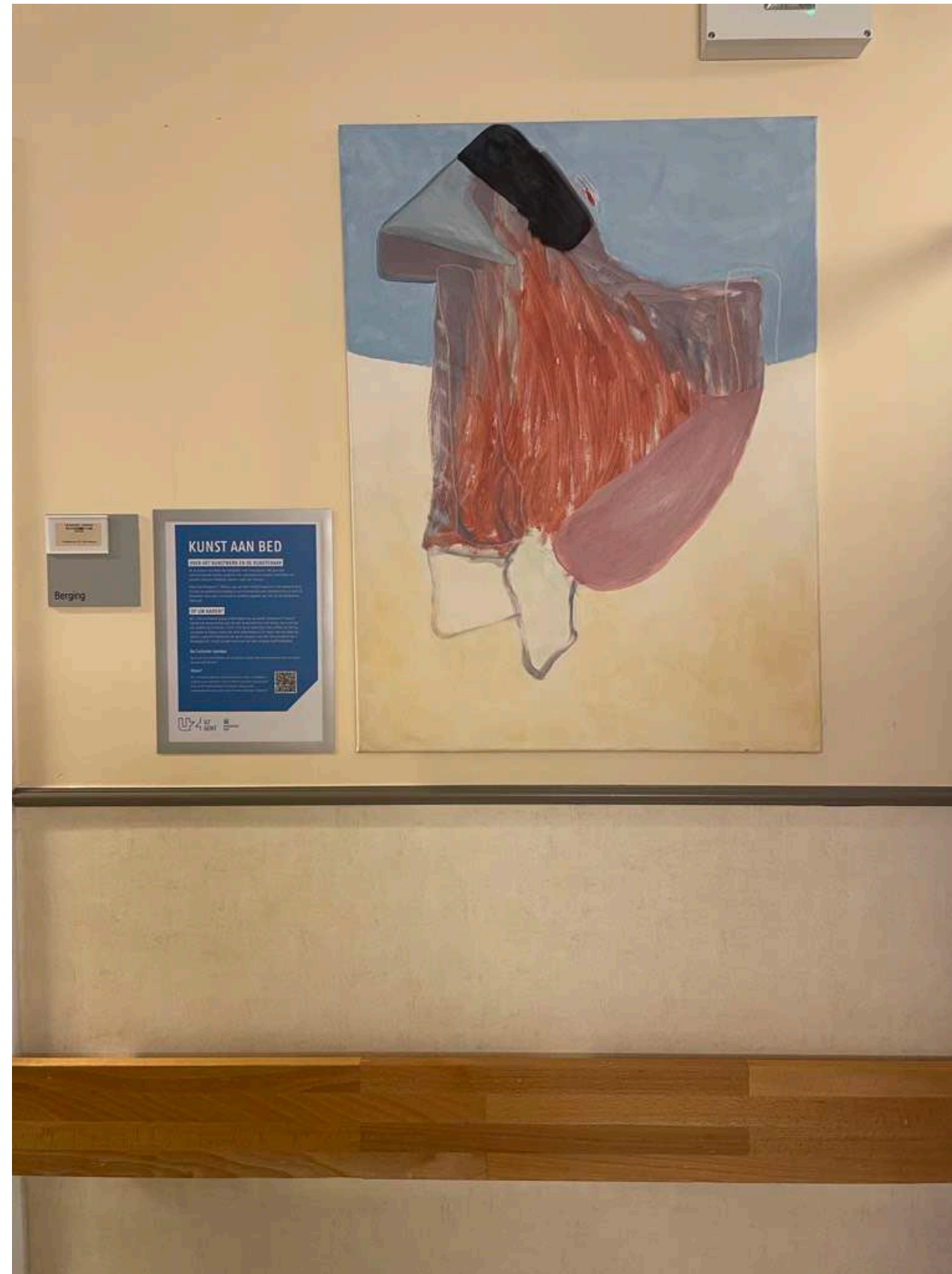
Elk verhaal is een relatie

ROOM SERVICE

– De Kunst-Kerre

ART IN THE HOSPITAL ROOM

FLAGS FOR MILESTONES

Co-creation art project – Marijs Kempynck and Astrid David - Cera

TRANSFORMING MASKS INSPIRED BY ENSOR

Co-creation art project – Sara Plantefève-Castryck - KOTK

TRANSFORMING MASKS INSPIRED BY ENSOR

Co-creation art project – Sara Plantefève-Castryck - KOTK

Maggy (54)

Tranen stromen onophoudelijk bij het nieuws van de diagnose kanker. Sinds 2015 vecht ik tegen borstkanker, in 2018 lymfoom in mijn zij, en in 2022 lymfoom in de hersenen. Telkens werd ik behandeld met bestraling en chemo, wat zwaar was. Maar te midden van de pijn en het verdriet gloort een sprankje hoop. Dus heb ik van mijn bestralingsmasker een kunstwerk gemaakt dat mijn ware gevoelens toont. Met tranen en lachen, met liefde en pijn, om mijn emoties vrij te laten stromen.

Dit masker maakt mij trots, laat mijn ware zelf zien aan de wereld, want het uiten van emoties is kracht. Zonder de grote liefde van mijn man Dirk, de steun van mijn ouders en de babbels met mijn zus Elsy was dit veel moeilijker geweest.

TRANSFORMING MASKS INSPIRED BY ENSOR

Co-creation art project – Sara Plantefève-Castryck - KOTK

Tore (25)

Als student industrieel ingenieur electromechanica stond ik drie jaar geleden voor een onverwachte wending in mijn leven: de diagnose van plasmablastair myeloom, een zeldzame en agressieve vorm van kanker die tot voor kort zelfs onbekend was, waardoor ik opeens niet meer een onbezonnen student was zoals zovelen, maar een terminale patiënt in een palliatief traject.

Het feit dat ik deze onbekende kanker op zo'n jonge leeftijd kreeg, maakt het ontzettend uitdagend. De afgelopen jaren waren een achtbaan van behandelingen: van intensieve bestralingen tot andere therapieën, mijn lichaam heeft het allemaal doorstaan. Maar de kanker bleef zich manifesteren, soms op onverwachte plaatsen zoals in mijn centraal zenuwstelsel, wat op zichzelf al een unieke uitdaging was. Tessa Kerre bood me de kans om deel te nemen aan deze workshop. Het masker dat ik maakte, symboliseert de complexiteit van mijn ervaringen sinds de diagnose. De vele ogen en de blinddoek vertegenwoordigen mijn zoektocht naar identiteit en mijn relatie tot mijzelf en de ander. Op mijn leeftijd zou ik normaal gesproken vooruitkijken naar een toekomst vol mogelijkheden, maar voor mij is de toekomst minder duidelijk geworden, een abstract begrip waar ik me op een andere manier tot moet verhouden.

De symbolen op de schouders symboliseren het opnieuw zoeken van balans, tussen mijn fysieke en mentale gezondheid, tussen dromen en de realiteit van mijn ziekte. De rode en zwarte lijnen op het masker symboliseren deze innerlijke strijd. De zwarte lijnen staan voor het ziek zijn, de pijn en de vele confrontaties, terwijl de rode lijnen vernieuwde perspectieven en de kracht van mijn innerlijke strijd vertegenwoordigen.

Tessa Kerre verwoordde het eigenlijk treffend: veel dingen zijn voor mij niet meer mogelijk vanwege mijn ziekte, maar deze workshop is iets wat ik net wel kan doen, dankzij mijn ziekte.

TRANSFORMING MASKS INSPIRED BY ENSOR

Summer 2024 in MSK – Gent → Vesalius museum Leuven

TRANSFORMING MASKS INSPIRED BY ENSOR

Permanent collection of the novel Vesalius museum - Leuven

SOUNDS FOR THE SOUL

(supported by LVV)

ROEL DIELTIENS

OBSTACLES

- Financial support
- People's support (dedicated personnel)
- Curators
- Connection with what's happening in the city
- Involving patients and caregivers
- Involvement of hospital management and professional caregivers

Reading Literary Fiction Improves Theory of Mind

David Comer Kidd* and Emanuele Castano*

The New School for Social Research, 80 Fifth Avenue, New York, NY 10011, USA.

*Corresponding author. E-mail: kidd305@newschool.edu (D.C.K.); castano@newschool.edu (E.C.)

Understanding others' mental states is a crucial skill that enables the complex social relationships that characterize human societies. Yet little research has investigated what fosters this skill, which is known as Theory of Mind (ToM), in adults. We present five experiments showing that reading literary fiction led to better performance on tests of affective ToM (experiments 1 to 5) and cognitive ToM (experiments 4 and 5) compared with reading nonfiction (experiments 1), popular fiction (experiments 2 to 5), or nothing at all (experiments 2 and 5). Specifically, these results show that reading literary fiction temporarily enhances ToM. More broadly, they suggest that ToM may be influenced by engagement with works of art.

The capacity to identify and understand others' subjective states is one of the most stunning products of human evolution. It allows successful navigation of complex social relationships and helps to support the empathic responses that maintain them (1–5). Deficits in this set of abilities, commonly referred to as Theory of Mind (ToM), are associated with psychopathologies marked by interpersonal difficulties (6–8). Even when the ability is intact, disengagement of ToM has been linked to the breakdown of positive interpersonal and intergroup relationships (9).

Researchers have distinguished between affective ToM (the ability to detect and understand others' emotions) and cognitive ToM (the inference and representation of others' beliefs and intentions) (7, 8). The affective component of ToM, in particular, is linked to empathy (positively) and antisocial behavior (negatively) (7, 8). It is thus not surprising that we foster ToM in our children by having them attend to the emotional states of others: "Do you think he is happy or sad as a consequence of your action?" Such explicit encouragements to understand others usually diminish when children appear to skillfully and empathically engage in interpersonal relationships. Cultural practices, though, may function to promote and refine interpersonal sensitivity throughout our lives. One such practice is reading fiction.

Correlations of familiarity with fiction with self-reported empathy and performance on an advanced affective ToM test have been reported (10, 11), and limited experimental evidence suggests that reading fiction increases self-reported empathy (12, 13). Fiction seems also to expand our knowledge of others' lives, helping us recognize our similarity to them (10, 11, 14). Although fiction may explicitly convey social values and reduce the strangeness of others, the observed relation between familiarity with fiction and ToM may be due to more subtle characteristics of the text. That is, fiction may change how, not just what, people think about others (10, 11, 14). We submit that fiction affects ToM processes because it forces us to engage in mind-reading and character construction. Not any kind of fiction achieves that, though. Our proposal is that it is literary fiction that forces the reader to engage in ToM processes.

The category of literary fiction has been contested on the grounds that it is merely a marker of social class, but features of the modern literary novel set it apart from most best-selling thrillers or romances. Miall and Kuiken (15–17) emphasize that through the systematic use of phonological, grammatical, and semantic stylistic devices, literary fiction defamiliarizes its readers. The capacity of literary fiction to unsettle readers' expectations and challenge their thinking is also reflected in Roland Barthes's (18) distinction between writerly and readerly texts.

Although readerly texts, such as most popular genre fiction, are intended to entertain their mostly passive readers, writerly, or literary, texts engage their readers creatively as writers. Similarly, Mikhail Bakhtin (19) defined literary fiction as polyphonic and proposed that readers of literary fiction must contribute their own to a cacophony of voices. The absence of a single authorial perspective prompts readers to enter a vibrant discourse with the author and her characters.

Bruner (20), like Barthes and Bakhtin, has proposed that literature engages readers in a discourse that forces them to fill in gaps and search "for meanings among a spectrum of possible meanings" (p. 25). Bruner argues that to elicit this writerly stance, literary fiction triggers presupposition (a focus on implicit meanings), subjectification [depicting reality "through the filter of the consciousness of protagonists in the story" (p. 25)], and multiple perspectives (perceiving the world simultaneously from different viewpoints). These features mimic those of ToM.

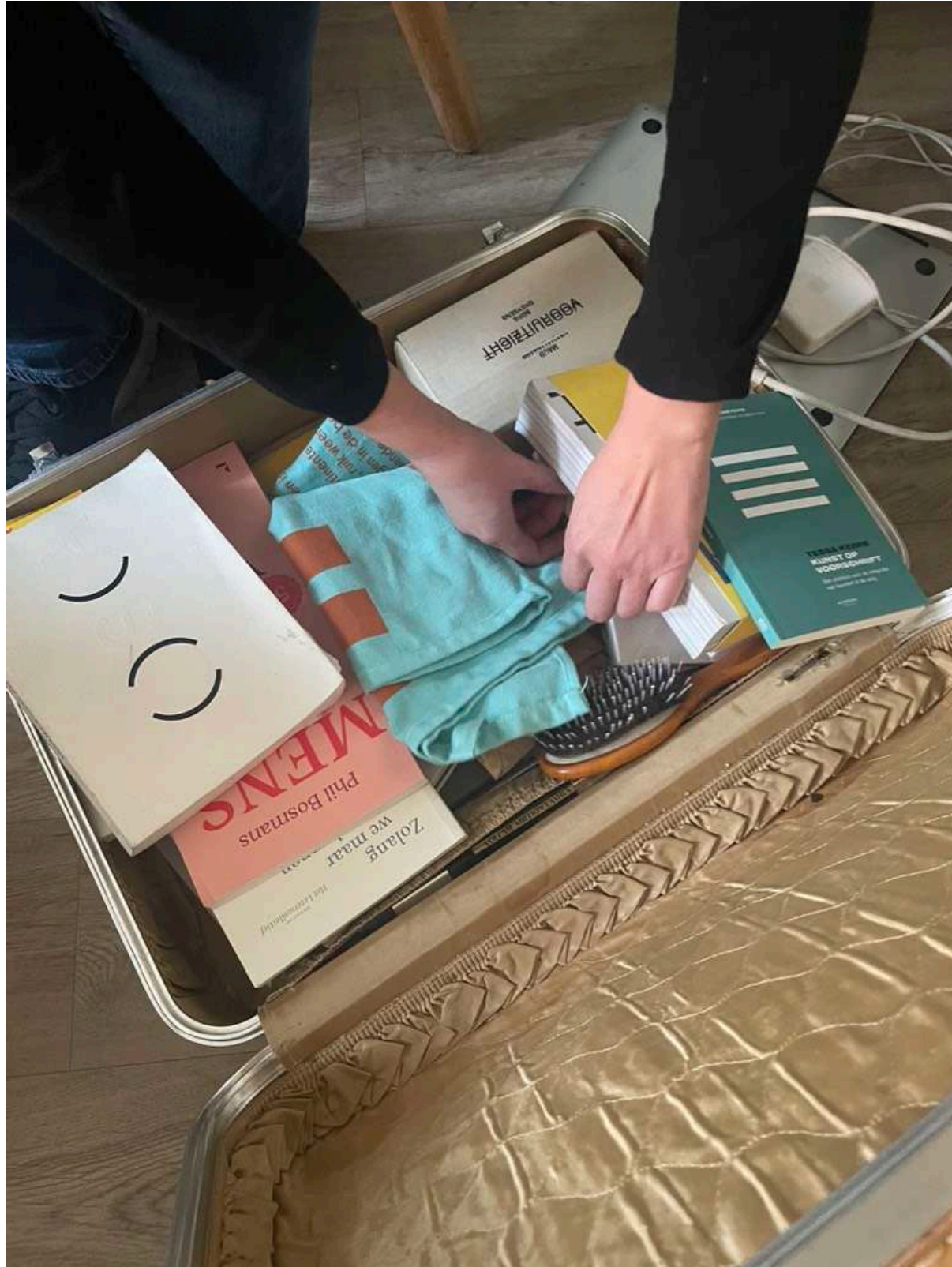
Our contention is that literary fiction, which we consider to be both writerly and polyphonic, uniquely engages the psychological processes needed to gain access to characters' subjective experiences. Just as in real life, the worlds of literary fiction are replete with complicated individuals whose inner lives are rarely easily discerned but warrant exploration. The worlds of fiction, though, pose fewer risks than the real world, and they present opportunities to consider the experiences of others without facing the potentially threatening consequences of that engagement. More critically, whereas many of our mundane social experiences may be scripted by convention and informed by stereotypes, those presented in literary fiction often disrupt our expectations. Readers of literary fiction must draw on more flexible interpretive resources to infer the feelings and thoughts of characters. That is, they must engage ToM processes. Contrary to literary fiction, popular fiction, which is more readerly, tends to portray the world and characters as internally consistent and predictable (21). Therefore, it may reaffirm readers' expectations and so not promote ToM.

To test our general hypothesis that literary fiction would prime ToM, we first compared the effects of reading literary fiction with reading nonfiction (experiment 1) and then focused on testing our predictions about the different effects of reading literary and popular fiction (experiments 2 to 5).

Difficulty in precisely quantifying literariness notwithstanding, some works are considered particularly good examples of literature and are recognized with prestigious awards (e.g., the National Book Award). Although selected through an inherently inexact process, prize-winning texts are more likely to embody general characteristics of literature than bestsellers of genre fiction (e.g., romance and adventure stories). In the absence of a clear means of quantifying literariness, the judgments of expert raters (i.e., literary prize jurors) were used. Accordingly, to study the effects of reading literary fiction, we selected literary works of fiction by award-winning or canonical writers and compared their effects on ToM with reading nonfiction, popular fiction, or nothing at all.

In experiment 1 (22), 86 participants were randomly assigned to read one of six short texts (three literary fiction and three nonfiction). Next, participants completed a false-belief test as a measure of cognitive ToM (23) and an advanced affective ToM test, the Reading the Mind in the

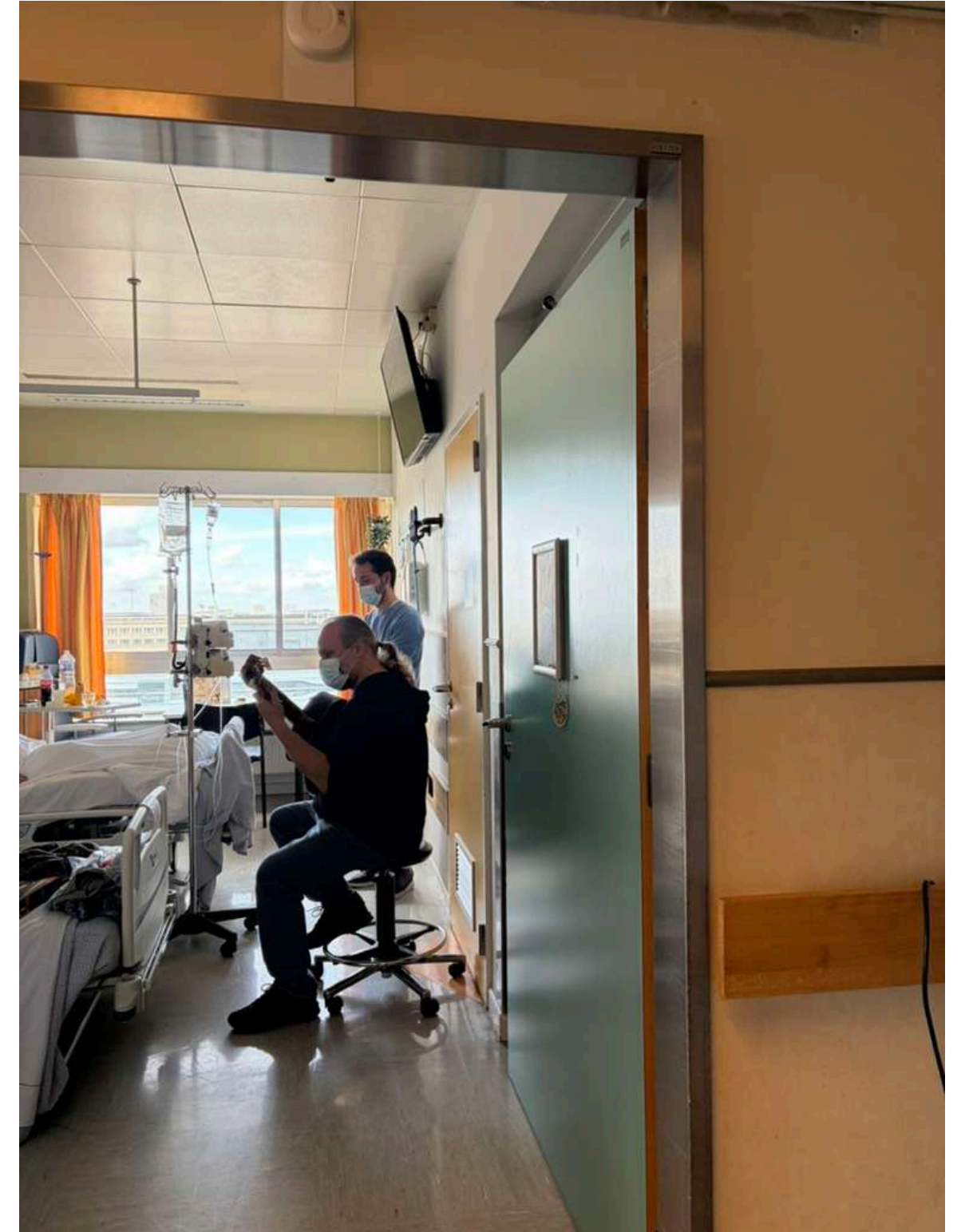
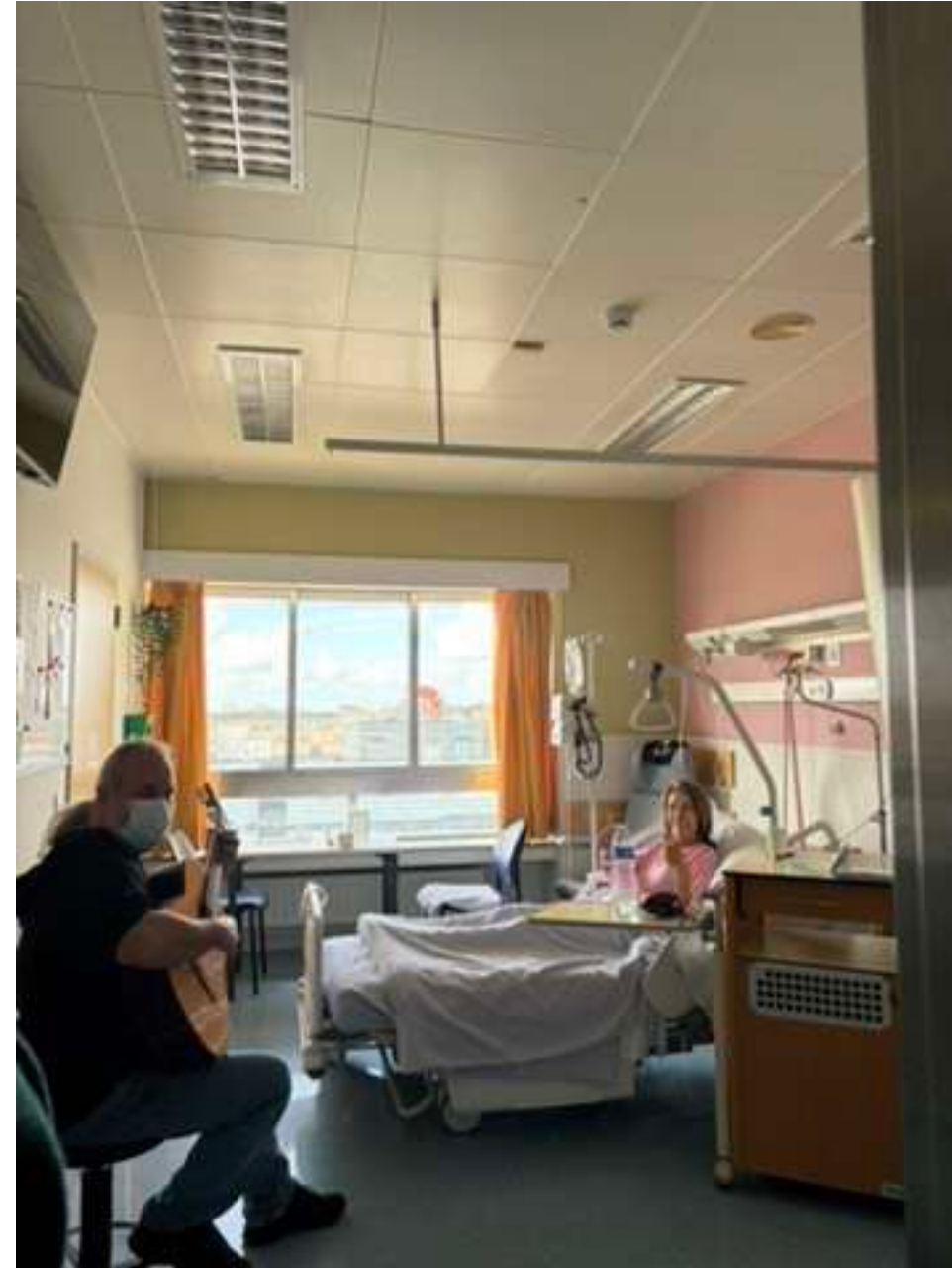
MAUD VANHAUWAERT

VOORLEESWEEK – FESTIVAL FOR PEACE

NTGENT – STRIKE - RAÚL CANTIZANO

Tessa Kerre

Head of department Hematology UZ Gent

Full professor UGent

DIENST HEMATOLOGIE

E tessa.kerre@uzgent.be

T +32 9 332 66 54

Ghent University, UZG

@ugent

morgenkomtpolly

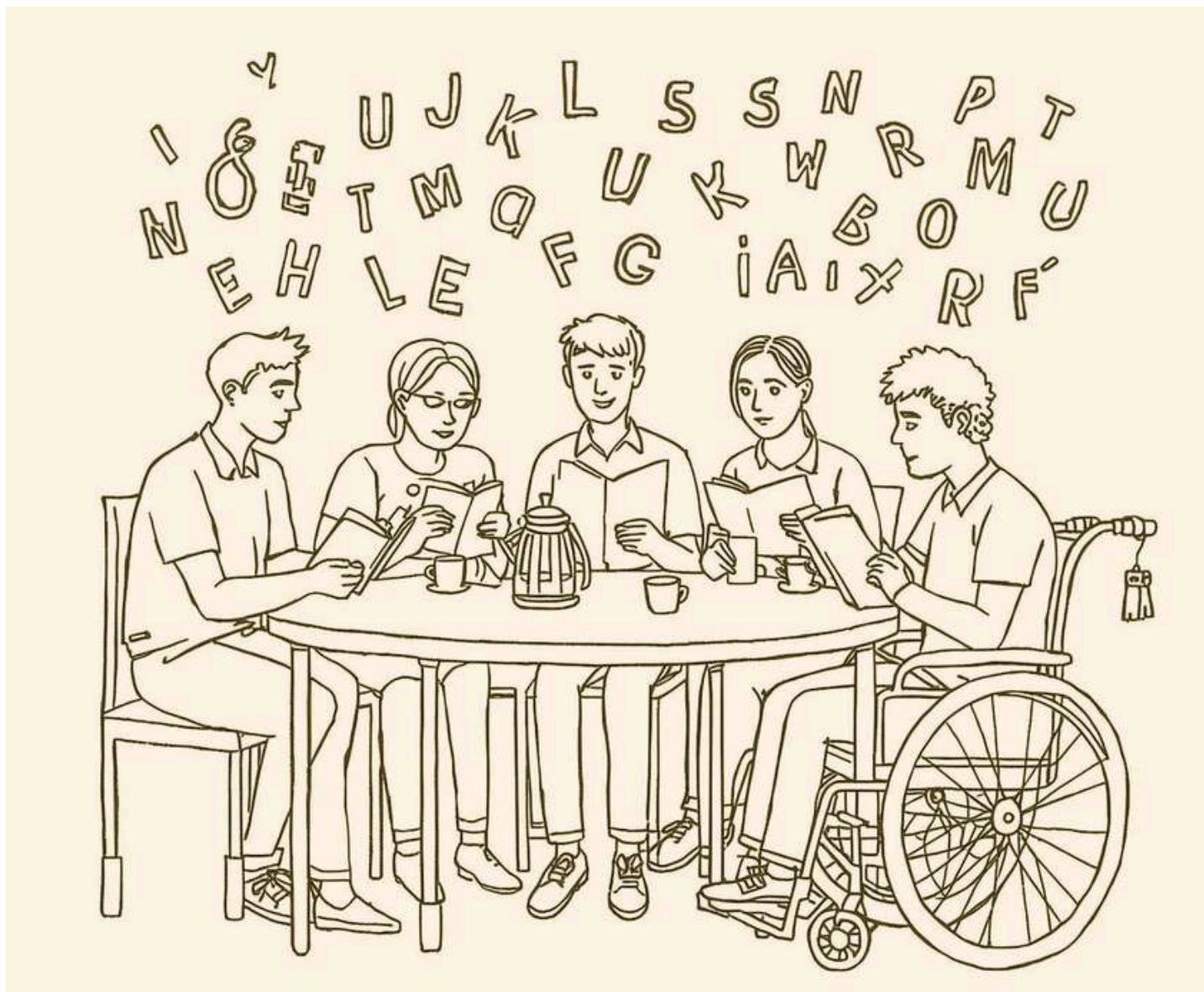
Immuno-T.inmotion.care

AZ GROENINGE KORTRIJK

SAMEN LEZEN

PROJECTVERSLAG 2022-2025

contactpersoon
Liesbet Vervaecke
056 63 68 08

az groeninge
President Kennedylaan 4
8500 Kortrijk

Op 4 mei 2022 volgde Liesbet Vervaecke, medewerker dienst zingeving en spiritualiteit, de studiedag 'Samen Lezen en gezondheid'. Dit werd georganiseerd door het Lezerscollectief.

Dr. Tessa Kerre kwam er enthousiast vertellen over het inzetten van de methodiek 'Samen Lezen' in UZ Gent.

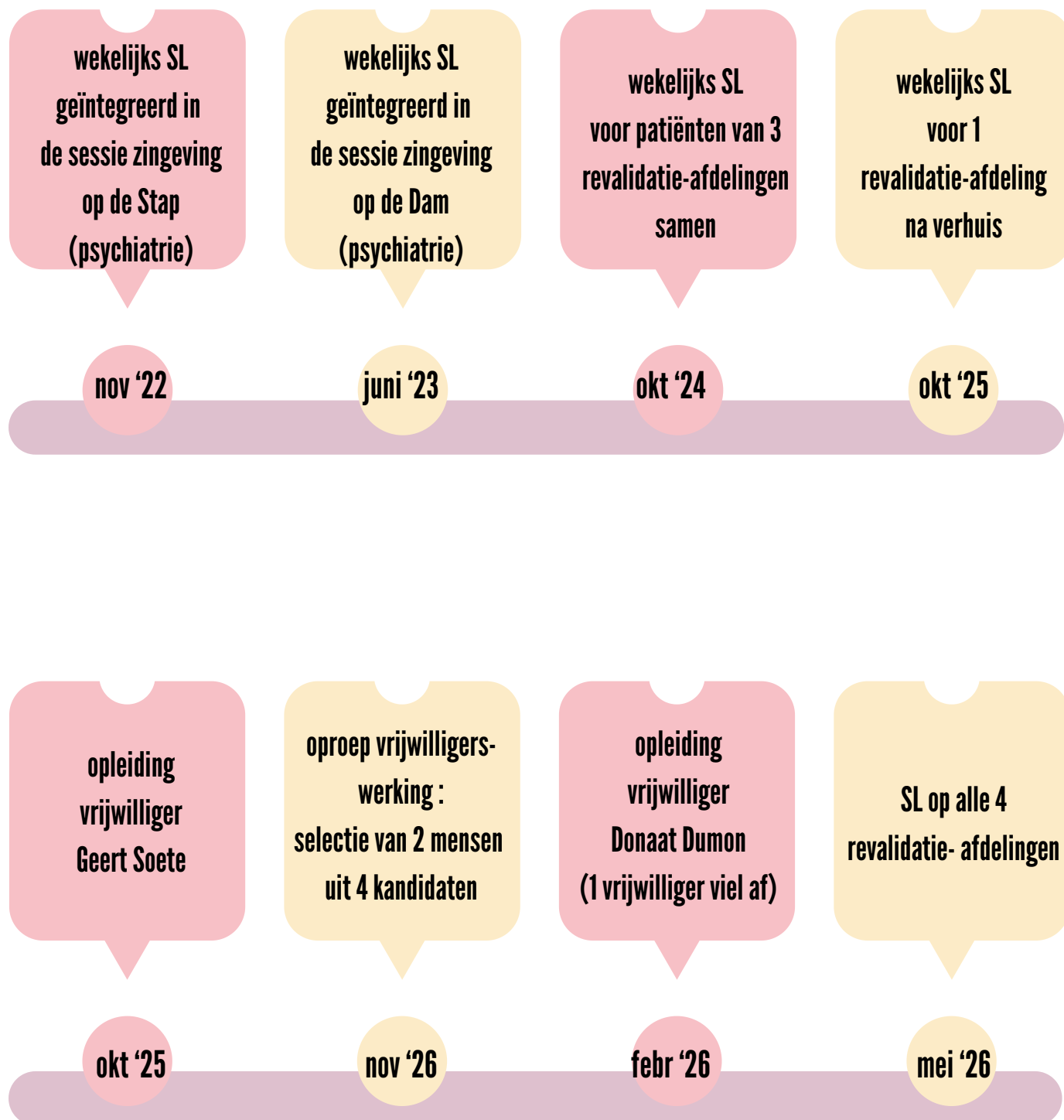
Overtuigd van de meerwaarde van een sessie Samen Lezen voor patiënten (en mantelzorgers) als ook de sterke werking van het Lezerscollectief ging Liesbet in gesprek met directie.

Begin oktober 2022 kreeg ze de kans het opleidingsweekend bij het Lezerscollectief te volgen, betaald door het ziekenhuis. Een deugddoende, enthousiasmerende en noodzakelijke voorwaarde om kwalitatief met de methodiek aan de slag te kunnen in az groeninge.

Met een rugzak vol verhalen, gedichten & de juiste motivatie verkende Liesbet de mogelijkheden. Op psychiatrie kon het worden geïntegreerd in het bestaande aanbod van de dienst zingeving en spiritualiteit. Op drie afdelingen revalidatie werd Samen Lezen opgestart in de vorm van een proefproject met akkoord van artsen en therapeuten.

Na de verhuis van de laatste stadscampus september 2025 hebben we de mogelijkheid om in 2026 Samen Lezen aan te bieden op alle afdelingen revalidatie en andere plaatsen in het ziekenhuis te verkennen.

PSYCHIATRIE

Op de afdelingen psychiatrie was een 'sessie zingeving' al onderdeel van het (keuze)programma voor patiënten. Door langdurige afwezigheid van de collega die deze sessies gaf, werd Samen Lezen de inhoudelijke invulling van die sessie op 1 afdeling. Een paar maanden daarna was dit ook mogelijk op een tweede afdeling. Patiënten kiezen zelf of ze deze sessie toevoegen aan hun programma.

REVALIDATIE 2, 3 EN 4

Binnen het kader van een project persoonsgerichte zorg op revalidatie 4 (neuro-revalidatie) werd gezocht naar manieren om patiënten zinvol samen te brengen in de dagzaal. We stelden een proefproject 'Samen lezen' van 3 maanden voor aan artsen en therapeuten. We namen meteen de 2 andere revalidatie-afdelingen op de stadscampus mee in het bad.

Dit proefproject werd positief geëvalueerd en dus verder gezet.

Met de verhuis van de afdelingen van de stadscampus naar de nieuwbouw september '25 moesten we door werkzaamheden en gebrek aan een voldoende grote ruimte een paar maanden terug 'afremmen' en werd er enkel gelezen met mensen van revalidatie 4.

Zorgethisch lab in AZ Groeninge
Implementatie van persoonsgerichte zorg op een neurologische revalidatie-afdeling

Populatie op de neurorevalidatie

- Niet-Aangeboren Hersenletsel (NAH): Naar schatting 300.000 mensen met NAH in België, jaarlijks bijna 50.000 nieuwe gevallen.
- Symptomen: variëren van zichtbare beperkingen (bijv. balansstoornissen, visuswisseling, afhankelijkheid, motorische handicap, spraakproblemen – BILFACT symptomen) tot minder zichtbare effecten (bijv. vermoeidheid, geheugenverlies, angststoornis en stemmingproblemen, sociale beperkingen).
- Deze prevalentie en variëteit maakt de revalidatie complex en uitdagend waarbij een goed weekend multidisciplinair team een voorzeker is.

Project Persoonsgerichte Zorg

2020 De coronapandemie leidde tot een verlies van direct en menselijk contact op de afdeling door o.a. de maximale, strikte bezoeken en individualisatie.

2022 Project sTina (samenwerking tussen AZ Groeninge en Vives Hogeschool) bood ruimte voor reflectie over onze werking en hun werkschikkingen tot een meer betrokken, warme zorgverlening.

2023 Ontzetting werkgroep 'Persoonsgerichte Zorg'. We willen binnen onze dienst een zorgvulvering uit ontwikkelen en interdisciplinaire rollen te versterken en onze drie pijlers – patiëntparticipatie, veldcontact en zorgopleiding – concreet uit te werken.

Initiatieven en implementatie

- Patiëntparticipatie**
 - Patiënten worden als gelijkwaardige partners gezien en actief betrokken bij zorgbeslissingen.
 - Informatie via brochures, duidelijke communicatie via de website en projecten zoals 'Klare taal' die AZ Groeninge te voorzet.
 - Invulling van het Familiaal multidisciplinair gesprekken met patiënt, mantelzorgers en betrokken paramedici om beslissingen voor het revalidatieproces te formuleren. Feedback gebeurt via een QR-code. Een proefperiode van 6 maanden werd positief geëvalueerd en verder gezet op de dienst.
- Veldcontact**
 - Positieve effecten op zowel fysieke als geestelijke gezondheid. Stimuleren van verbinding en delen van ervaringen.
 - Organisatie van thematische bijeenkomsten (bijv. Zinterkaasontbijt) en creatieve activiteiten door vrijwilligers (bijv. Kersttintje maken).
 - Opstart van eenkleinsamen Lezen sessie. Ontstond door Jane Davis (2012), bekend in België door het Lezerscollectief en op onze dienst geïnteresseerd door dienst zingeving. Stimuleren van reflectie en ontdekken van nieuwe perspectieven via een gezamenlijke literaire beleving. Na de eerste 6 maanden deden patiënten positieve ervaringen en de sessies worden verrijkt.
- Zorgopleidingen**
 - Regelmatige teamvergaderingen en trainingen bevorderen reflectie, empathie en samenwerking.
 - Bijeenkomsten gericht op verbindende communicatie, gebaseerd op Marshall's 'Hoe om te leven', om de team-dynamiek te versterken.
 - Periodieke teamvergaderingen waarin de herontdekking van het boek 'Persoonsgerichte Zorg centraal staan'. Persoonsgerichte leren is hardt essentieel: het helpt zorgverleners om zich in de schoenen van anderen te verplaatsen. Workshop creëren de voorwaarden voor groei, met de focus op samenwerking en respect voor de zorgverlener.

Een geïntegreerde, persoonsgerichte aanpak verbetert de zorgkwaliteit, communicatie en tevredenheid van zowel patiënten als zorgverleners.

SAMEN verhalen en gedichten LEZEN

OP DINSDAGNAMIDDAG VAN 14U30 TOT 15U30 IN DE LEEFRUIMTE van revalidatie 4

Kom even uit je kamer om samen, bij een tas koffie of thee, een kortverhaal en een gedicht te lezen. We creëren een veilige ruimte waarin alle gedachten en gevoelens bij de teksten even waardevol zijn om te delen. Gewoon luisteren mag ook. Je hoeft niets te kennen of kunnen.

Kom je graag samen lezen? Spreek een verpleegkundige of therapeut aan!

De sessies worden begeleid door Liesbet Vervaecke, medewerker dienst zingeving en spiritualiteit. Zij werd hiertoe opgeleid door Het Lezerscollectief.

DE STAP

Op de Stap verblijven oudere volwassenen met een acuut psychisch probleem zoals depressieve klachten, angst of verslaving. Dit kan samengaan met problemen zoals rouw, eenzaamheid, verlies of problemen in het sociaal netwerk of levensfase. Tijdens het Samen Lezen roepen de verhalen bij deze mensen voornamelijk herinneringen op. Ook persoonlijke meningen worden al eens gedeeld. Er is niet altijd sprake van interactie. Af en toe zeggen mensen dat ze het verhaal moeilijk vinden, dat de concentratie ontbreekt of ze vallen letterlijk in slaap. Zeker mensen die 's ochtends bijvoorbeeld een ECT-behandeling (elektroconvulsietherapie) kregen of nog diep in hun depressie zitten, hebben moeite om te volgen. Niettemin lijkt het voor die laatste groep van mensen toch zinvol om bij het Samen Lezen aanwezig te zijn, zeker ook omwille van de zorg die er is in de groep naar elkaar toe en wie weet toch op één bepaald moment een 'aangeraakt' worden door een woord of zin. Het vraagt van de leesbegeleider het aanpassen van verwachtingen. Het vraagt vertrouwen in het onzichtbare, onzegbare,... dat het beluisteren van het verhaal of gedicht heeft betekend.

DE DAM

De dam geeft zorg aan mensen die een acute emotionele crisis doormaken ten gevolge van een stressvolle gebeurtenis, al of niet verwickeld met alcohol- en/of medicatiemisbruik. Meestal zijn de mensen al voorbij die eerste acute fase als ze deelnemen aan het Samen Lezen. Als dat niet zo is, zorgt onrust en ongemak er -eerder uitzonderlijk- voor dat mensen de groep verlaten.

Af en toe komt in deze groep de reactie: 'dat is hier niets voor mij'. Dan is het voor de leesbegeleider een uitdaging om daar op een gepaste manier mee om te gaan. Meestal blijven deze mensen dan toch bij de groep.

Heel vaak is het verhaal vertrekpunt van een mooie uitwisseling of biedt het (h)erkenning. Soms valt in deze sessie ook een traan, maar dan werkt ook hier de kracht van de groep. In vergelijking met andere afdelingen kennen mensen elkaar hier soms al wat beter.

Zowel op de Stap als op de Dam vragen studenten verpleegkunde of ergotherapie af en toe om de sessie bij te mogen wonen. De leesbegeleider nodigt hen altijd uit om niet alleen te observeren, maar ook zelf mee in de ervaring te durven gaan. Keer op keer zijn ze positief verrast over de methodiek.

REVALIDATIE

Verpleegeenheid revalidatie 4 is gespecialiseerd in de behandeling van patiënten met neurologische aandoeningen. Mensen verblijven er vaak voor een lange periode, soms zelfs enkele maanden. De afdeling beschikt over een dagzaal en na de coronaperiode merkten zorgverleners op dat patiënten en familie deze ruimte nog nauwelijks gebruikten. In de werkgroep persoonsgerichte zorg werd gezocht naar zinvolle activiteiten die lotgenotencontact stimuleren.

Het voorstel om Samen Lezen in de vorm van een proefproject te introduceren op de afdeling werd met veel enthousiasme onthaald door therapeuten en hoofdverpleegkundige. Ook de artsen antwoordden positief.

Week na week sloten van de 2 andere revalidatie-afdelingen een aantal mensen aan. Dat geeft vaak een mooie complementariteit in de groep; mensen van de neurologische revalidatie kunnen of durven zich nog niet altijd talig uitdrukken terwijl mensen van de twee andere afdelingen wel vertellen.

Daarop kunnen die eersten dan weer non-verbaal reageren of toch talig proberen.

Ook hier is er sprake van het ophalen van herinneringen, van (h)erkenning, van respectvol delen van verschillende meningen,... Uiteraard is niet elke patiënt ertoe in staat de rode draad van het verhaal vast te houden, maar daar lijken de mensen op deze afdelingen niet zo zwaar aan te tillen. Bijna wekelijks sluiten we de sessie af met het besluit van één of meerdere deelnemers dat het ook gewoon fijn was om even uit de kamer en in groep samen te zijn. Gezien de lange opname dragen de sessies bij mensen bij aan het creëren van vriendschappelijke banden en zorg voor elkaar.

De combinatie van verschillende afdelingen zorgt er soms voor dat mensen een te sterke confrontatie ervaren met iemand anders' ziek zijn. Enkele keren heeft dit als gevolg dat mensen voor de volgende sessie afhaken. Daar gaan we respectvol mee om én hanteren we als aandachtspunt bij het heropstarten na de verhuis van campus.

Het enthousiasme van zorgverleners en de mond-aan-mondreclame van patiënten zelf zorgden ervoor dat we kort voor de verhuis van de stadscampus enkele weken twee groepen hadden. Dit was mogelijk door de inzet van vrijwilliger Geert (logopedist met pensioen) die bij een heel aantal sessies aanwezig was en bereid was, nog voor het volgen van het opleidingsweekend, om al een aantal sessies te begeleiden.

'Ik kwam graag naar de groep Samen Lezen omwille van de afwisseling in mijn dag en de kennismaking met andere mensen op de afdeling. Het was niet altijd evident om de verhalen te volgen maar de gedichten zijn korter en daardoor voor mij aangenamer. Je kan eens je verstand gebruiken, wikken en wegen en zeggen wat je denkt.'

(Maria, revalidatie 4)

Op alle afdelingen worden mensen gestimuleerd om deel te nemen aan het Samen Lezen. Deze manier van werken zorgt ervoor dat we telkens met een mooi groepje kunnen werken. Op sommige afdelingen zou het zelfs al eens gebeuren dat we voorbij het vooropgestelde aantal van 10 mensen gaan. Dat ervaren we als moeilijker werkbaar en betekent dus zoeken naar mogelijke oplossingen.

In overleg lossen we de drempels zoals de combinatie met therapie-uren, de verplaatsing naar de dagzaal, de bevraging van patiënten,... op. Dit vraagt een vertrouwdheid met de afdeling, wat extra energie en doorzettingsvermogen én de vaste overtuiging dat ook dit belangrijk en zinvol is in het geheel.

We hadden het geluk geld vrij te kunnen maken voor het opleiden van 3 vrijwilligers in het kader van een groter project dat financieel werd gesteund door de opbrengt van de Warmste Week. Als we de groep van vrijwilligers nog wensen uit te breiden, moeten we op zoek naar financiële ondersteuning.

Het blijkt niet evident om de methodiek te integreren in de manier van werken van professionele zorgverleners. Voor het team spirituele zorg van az groeninge blijft de evaluatie belangrijk hoeveel tijd hier naartoe kan of mag gaan en hoe we de werking kunnen bestendigen. Werken met vrijwilligers heeft immers ook zijn voor- en nadelen.

Reading isn't important
because it helps get you
good grades or a job.
It's important because it
gives you room to exist
beyond the reality you're
given. Reading makes the
world better. It is how
humans merge. How minds
connect. Dreams. Empathy.
Understanding. Escape.
Reading is love in
action.

Integratie in een groter geheel, een ruimer aanbod aan kunstvormen voor patiënt, mantelzorg en medewerker.

Tessa Kerre blijft ook hier een belangrijke inspiratiebron. Ziekenhuisoverschrijdende werkgroep?

Hoe fijn zou het kunnen zijn om de mensen die komen voor dialyse tijdens de nacht, die nacht te laten ingaan met een mooi verhaal en gedicht?

Zouden chronisch pijnpatiënten hiervoor extra naar het ziekenhuis komen? Of gaan we beter een samenwerking aan met externe partners?

1 op 1 Samen Lezen integreren in 'vrijtijdsaanbod' voor individuele patiënten

nog een vaste medewerker die het aanbod kan integreren in zijn of haar werk

Wat te denken van één 'Samen Lezen- zaal' op het dagziekenhuis oncologie?

Conversation

She gave me a questioning look
you're so quiet she says and what about

indeed what is it I am quiet about
and I begin to search for
an answer

I look past her face
to the wall and from the wall
to the window and from the window
to my hands in my lap
and back to her face again

she is still looking at me
I hear the silence in her room

I'd like to say I am quiet
about myself as I don't know
who that is

Rutger Kopland

© Translation: 2009, Willem Groenewegen

